

Gedragcode bestendig beheer als onderdeel van de Flora- en faunawet

Hoe reguliere werkzaamheden in de openbare ruimte
met de Flora- en faunawet samengaan.

Schagen, 14 februari 2014

Afdeling: Openbaar Gebied
Opsteller: Niek Witteveen
Versie: Definitief
Status:

Inhoudsopgave

1	INLEIDING.....	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Doel.....	5
1.3	Natuurwaardenkaart gemeente Schagen	6
1.4	Afbakening plangebied	7
2	ALGEMENE REGELS GEDRAGSCODE.....	9
2.1	Inventarisaties	9
2.2	Zorgvuldig handelen	9
2.3	Zorgplicht	9
2.4	Verbodsbepalingen	9
2.5	Natuurbeschermingswet.....	10
2.6	Beschermingscategorieën	10
2.7	Handelen bij calamiteiten	12
3	BESTENDIG BEHEER.....	13
3.1	Wat wordt verstaan onder ‘Bestendig Beheer’	13
3.2	De juridische consequenties van de vrijstelling voor ‘Bestendig Beheer’.....	13
3.3	Stappenplan.....	13
3.5	De uitvoering van beheer en onderhoud	15
4	VERANTWOORDELIJKHEDEN	19
4.1	Algemene verdeling van verantwoordelijkheden	19
4.2	Aansprakelijkheid	19
4.3	Mogelijke sancties.....	19
4.4	Verantwoordelijkheid bij de voorbereiding.....	19
4.5	Zorg voor een goede voorbereiding en planning	19
4.6	Verantwoordelijkheid bij de uitvoering	19
4.7	Algemene zorgplicht.....	19
4.8	Verantwoordelijkheid voor de communicatie	19
4.9	Zorg voor goede communicatie over natuurwaarden	19
4.10	Zorg voor goede instructie van de uitvoerders.....	20
4.11	Zorg dat de gedragscode op het werk aanwezig is	20
5	SLOTBEPALINGEN.....	21
5.1	Bij twijfel- en noodgevallen	21
5.2	Deskundige	21
5.3	Bijzondere gevallen	21
5.4	In noodgevallen of bij calamiteiten	22
5.5	Evaluatie en aanpassing van deze gedragscode	22

6	NATUURWERKKALENDER BESTENDIG BEHEER	23
6.1	Algemeen.....	23
6.2	Maaien en klepelen van kort gras	24
6.3	Maaien en klepelen van lang gras en kruidenvegetaties	25
6.4	Maaien van oevers en moeras	26
6.5	Snoeien van bomen, struiken en heesters	27
6.6	Dunnen van houtopstanden, rooien van bomen en struiken	28
6.7	Schonen van wateren	29
6.8	Baggeren van wateren.....	30
6.9	Onderhoud van groenvoorzieningen	32
6.10	Onderhoud van oevers	33
6.11	Onderhoud van verhardingen	34
6.12	Onderhoud van hekken en rasters.....	35
6.13	Onderhoud van gebouwen.....	35
6.14	Verwijderen van drijvend afval	37

BIJLAGE 1: Tabelsoorten

BIJLAGE 2: Richtlijnen zorgvuldig handelen

BIJLAGE 3: Meldingsformulier

BIJLAGE 4: Werkplan Flora- en faunawet

BIJLAGE 5: Natuurwaardenkaart Schagen

BIJLAGE 6: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten

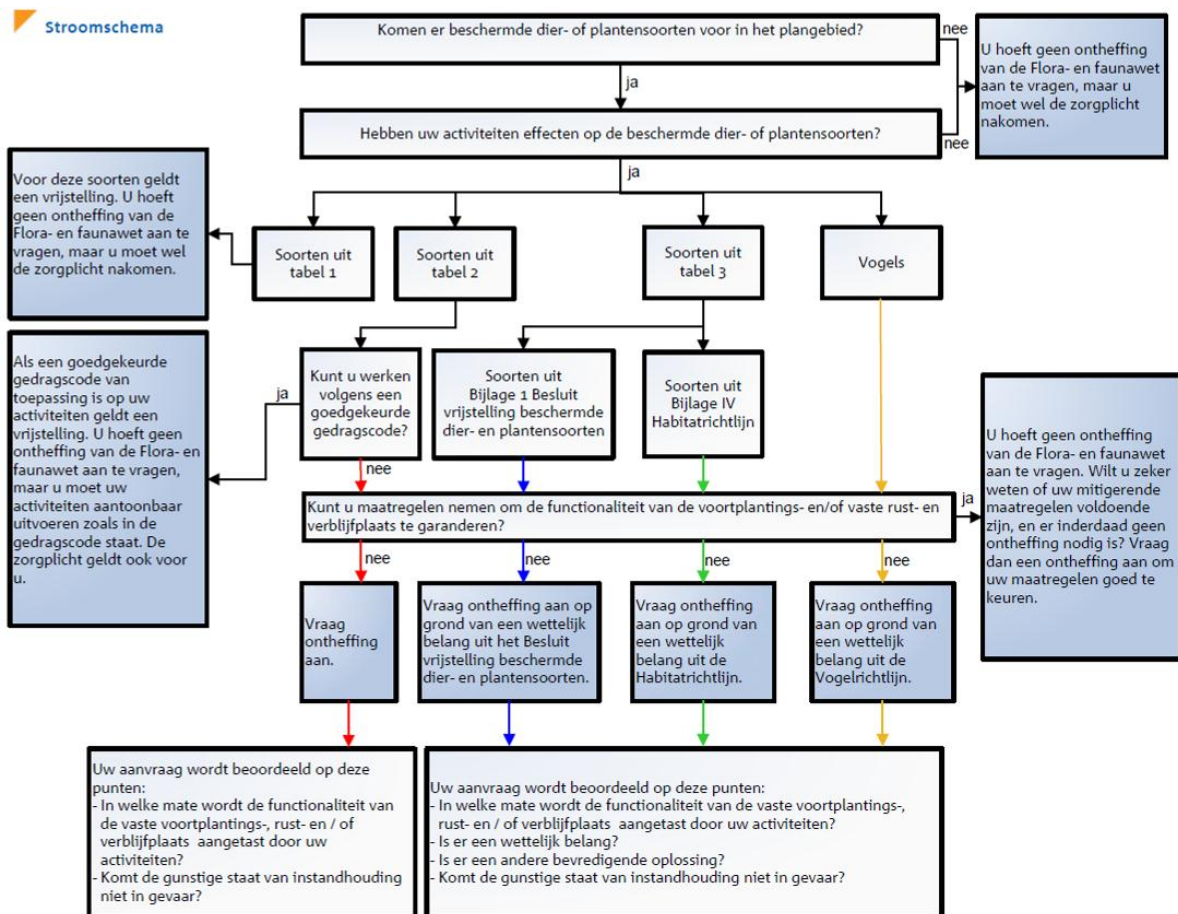
1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Iedere Nederlander heeft een algemene zorgplicht aangaande de bescherming en instandhouding van wilde flora en fauna. Dit geldt voor alle soorten en specifiek voor beschermde soorten zoals verwoord in de Flora- & Faunawet. Met de inwerkingtreding van de Flora- & Faunawetgeving die op 1 april 2002 is vastgesteld, zijn veel vragen bij gemeenten en aannemers ontstaan over deze strenge wetgeving in relatie tot onder meer de uitvoering van werkzaamheden in de openbare ruimte.

Bij het verrichten van werkzaamheden in de openbare ruimte is de Flora- & Faunawet direct in beeld. Deze wet beschermt planten- en diersoorten. In de praktijk blijken de regels nogal eens te leiden tot overbodige administratieve lasten. Door beperking in de uitvoering van werkzaamheden dienen voor velerlei maatregelen, ontheffingen te worden aangevraagd. De procedure van ontheffing alsmede de onwetendheid van de Wet geeft nog wel eens aanleiding voor aanspreken of beboeten door de Algemene Inspectie Dienst (AID).

Op 23 februari 2005 is de Flora- & Faunawet wet door een Algemene Maatregel van Bestuur aangepast en is het in een aantal situaties niet meer nodig om ontheffingen aan te vragen voor het uitvoeren van werkzaamheden in de openbare ruimte. Dit kan worden gerealiseerd door het opstellen van een zogenaamde Gedragscode. Dit is geen plicht maar kan een middel zijn voor een efficiëntere uitvoering van werkzaamheden. Gemeenten kunnen pas aantonen dat zij zorgvuldig handelen wanneer zij gedragsregels naleven en hun keuzes wat betreft het omgaan met beschermde flora en fauna in beleid hebben vastgelegd. Na vaststelling hoeven er in veel gevallen geen ontheffingen meer worden aangevraagd en worden door bewustwording ongewenste en daarmee de kans op boetes en negatieve publiciteit voorkomen.

Dit document is de gedragscode bestendig beheer van de gemeente Schagen en is van toepassing op de uitvoering van werkzaamheden in de openbare ruimte. Handelen volgens een gedragscode is alleen vereist indien (mogelijk) beschermde soorten worden aangetroffen. Door te handelen volgens een gedragscode wordt schade aan populaties van beschermde dieren en planten voorkomen of tot een minimum beperkt. Tevens kunnen de reguliere werkzaamheden vaak op de gebruikelijke wijze worden uitgevoerd.

De gedragscode is een document met werkinstructies die aangeeft hoe te handelen bij reguliere werkzaamheden in de openbare ruimte. Het ministerie van EL&I is bevoegd gezag. De AID heeft een controlerende taak, spreekt aan en beboet bij overtreding.

De invoering van de Flora- en Faunawet betekent aanpassing van beleid, werkprocessen en procedures in de gemeentelijke organisatie. Door beperkingen vanuit deze wet wordt de uitvoering van werkzaamheden soms onuitvoerbaar gemaakt. Om de werkzaamheden toch uit te kunnen voeren dient daarvoor dan een ontheffing te worden aangevraagd. Dit zorgt voor veel tijdsverlies en administratieve procedures. In de praktijk werden en worden nog steeds de werkzaamheden vaak in strijd met de Flora- & Faunawet uitgevoerd. De AID zal meer moeten controleren en per werk de situatie bekijken en beoordelen. Om de toepassing van de Flora- & Faunawet op de werkzaamheden werkbaar te maken is er dus de keuze mogelijkheid voor het opstellen van een gedragscode.

1.2 Doel

Doel van een gedragscode is 3-ledig:

1. De gedragscode heeft tot doel om de werkzaamheden in de openbare ruimte van de gemeente Schagen in overeenstemming te brengen met de bepalingen van de Flora- & Faunawet. Hierdoor ontstaat vooraf duidelijkheid over de te volgen werkwijze en mogelijke procedures, als sprake is van door de wet beschermde soorten.
2. De gedragscode is ook bedoeld om aanvragen voor ontheffingen te beperken door voor zoveel mogelijk situaties de algemene vrijstelling te verkrijgen van de verboden handelingen.
3. Daarnaast is de gedragscode een hulpmiddel om het verkrijgen van een ontheffing eenvoudiger te maken voor de categorie soorten waarvoor een ontheffing, ondanks de gedragscode, verplicht blijft.

In februari 2005 is een wijziging en een nadere invulling van artikel 75 van de Flora- en faunawet van kracht geworden (het Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen). Deze wet, die bescherming biedt aan veel van de in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren, maakt sindsdien onderscheid tussen drie categorieën van beschermde soorten, die gepubliceerd zijn in drie 'tabellen'.

Tabel 1-soorten. Deze soorten zijn weliswaar beschermd maar bij beïnvloeding door een bepaalde ingreep is niet langer een ontheffing van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Tabel 2-soorten. Zwaarder beschermde en in veel gevallen bedreigde soorten. Bij beïnvloeding van deze soorten door een bepaalde ingreep is een ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk, *tenzij* de initiatiefnemer beschikt over een door de Minister van EL&I goedgekeurde gedragscode (of verwijst naar een door het ministerie goedgekeurde gedragscode en deze laat vaststellen door de gemeentelijke raad). Deze beschrijft hoe de initiatiefnemer handelt in gevallen waarbij tabel 2-soorten worden beïnvloed. Ontheffingsaanvragen worden '*licht getoetst*', wat inhoudt dat bij aanvraag wordt nagegaan of de initiatiefnemer ervoor zorgt dat *schade op populatieniveau* van de tabel 2-soorten wordt voorkomen, gemitigeerd of gecompenseerd.

Tabel 3-soorten. De zwaarst beschermde soorten, waaronder de soorten die zijn vermeld in de Habitatrichtlijn (zogenaamde 'strikt beschermde' soorten op grond van een EU-richtlijn). Voor ingrepen die gevolgen hebben voor de in tabel 3 vermelde soorten planten en dieren dient voor beheer- en onderhoudswerkzaamheden gebruik te worden gemaakt van de gedragscode. Ontheffingsaanvragen voor deze soorten worden '*zwaargetoetst*', wat inhoudt dat nagegaan wordt of de initiatiefnemer ervoor zorgt dat *schade op individuniveau* van de tabel 3-soorten wordt voorkomen, gemitigeerd of gecompenseerd. In zulke ontheffingsaanvragen moet verder worden aangegeven waarom de ingreep noodzakelijk is, waarom de ingreep juist op deze locatie noodzakelijk is.

Vogels genieten in de Flora- & Faunawet een zware bescherming en hebben een eigen kader. Alle van nature op het grondgebied van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten, hun permanent en niet permanent bewoonde nest, hol en hun directe leefomgeving zijn beschermd.

De gedragscode waarborgt de ‘gunstige staat van instandhouding’ van populaties van tabel 2- en 3-soorten en alle vogelsoorten bij bestendig beheer en onderhoud. Voor de omgang met tabel 1-soorten en niet-beschermde soorten geldt de algemene zorgplicht. Deze soorten komen over het algemeen (vrij) algemeen voor, waardoor effecten op populatieniveau door bestendig beheer niet te verwachten zijn.

De in deze gedragscode genoemde bepalingen zijn daarom niet bindend voor de tabel 1-soorten. Het naleven van deze gedragscode is verplicht wanneer de gemeente gebruik wil maken van de vrijstelling bij bestendig beheer en onderhoud (tabel 2- en 3-soorten en alle vogelsoorten). Voor tabel 2-soorten, tabel-3 soorten en vogels moeten extra maatregelen genomen worden om ze te beschermen. Deze extra maatregelen zijn uitgewerkt in de Gedragscode. Als bijlage 1 bij deze gedragscode is een overzicht opgenomen van de tabelsoorten.

Dit rapport is specifiek opgesteld voor de gemeente Schagen. Hiervoor zijn diverse bronnen geraadpleegd, waaronder vakliteratuur en cursusmateriaal. Praktische informatie is voortgekomen uit de interviews die zijn gehouden met diverse gemeentelijke organisaties die reeds in het bezit zijn van een door het ministerie goedgekeurde en vastgestelde gedragscode.

Deze gedragscode is een gedragscode zoals bedoeld in de “Algemene Maatregel van Bestuur artikel 75” ten aanzien van de Flora- en faunawet en is daadwerkelijk van kracht op het moment van goedkeuring door de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

1.3 Natuurwaardenkaart gemeente Schagen

De gemeente draagt op tal van momenten zorg voor de natuur op haar grondgebied. De Flora- en faunawet stelt allerlei eisen waaraan moet worden voldaan bij onder andere bestendig beheer. De gemeente Schagen is verantwoordelijk voor het vaststellen en ontwikkelen van beleid, waaronder voor het beschermen en uitbouwen van een ecologische structuur.

De Natuurwaardenkaart van de gemeente Schagen is een onderlegger met relevante gegevens over de natuur in de gemeente Schagen. Deze gelaagde natuurwaardenkaart is een krachtig instrument om gegevens beschikbaar te stellen op het moment dat dat nodig is.

De Natuurwaardenkaart verdeelt de gemeente Schagen in verschillende waarderingsgebieden. Dit omdat de natuurwaarden in de context van een beschermd natuurgebied of een industrieterrein zo verschillende zijn dat het weinig zin heeft om dit allemaal gelijk te benaderen. In de natuurwaardenkaart wordt onderscheid gemaakt tussen:

1. Natuurgebieden;
2. Water, oevers, kaden;
3. Natuurlijke elementen als lanen, bermen en oevers;
4. Agrarisch gebied;
5. Groene elementen in bebouwde kom (parken, begraafplaatsen, sportparken, bomen, etc.);
6. Gebouwen van belang voor streng beschermde soorten als huismus, gierzwalud en vleermuizen.

Bij de waardering van de gebieden is rekening gehouden met de volgende aspecten:

1. Wat is de (relatieve) natuurwaarde van elk gebied?
2. Waar liggen de gebieden met hoge waarden (die wellicht ondersteund kunnen worden) en waar gebieden met een lagere waarde (die het eerst in aanmerking komen voor ruimtelijke ontwikkeling).
3. Wat zijn de kenmerkende soorten van ieder onderscheiden gebied?
4. Welke beschermde dier- en plantsoorten komen er voor en waar bevinden die zich?
5. Welke maatregelen in beheer of ruimtelijke ontwikkeling kunnen invloed hebben op die beschermde soorten?
6. Bij welke gebieden met natuurwaarden of soorten voelen burgers zich betrokken?
7. Kunnen burgers een rol spelen als 'oren en ogen' van de gemeente door de informatie over natuur actueel te houden?

Op de als bijlage 5 toegevoegde natuurwaardenkaart is de hele waardering van de gemeente Schagen terug te vinden. Het betreft een losse bijlage, omdat de natuurwaardenkaart een dynamisch document is die frequent wordt bijgesteld. Het is dan ook zaak om bij de gemeente te allen tijde te vragen naar de meest recente versie.

1.4 Afbakening plangebied

Deze gedragscode “bestendig beheer” heeft betrekking op het grondgebied van de gemeente Schagen.

In Figuur 1.1 is de afbakening van de gemeente grenzen weergegeven.

Figuur 1.1 Afbakening gemeente Schagen

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is opgebouwd in twee delen:

Deel 1 beschrijft de theoretische aspecten, deel 2 is de praktische leidraad.

In het tweede hoofdstuk wordt het wettelijk kader aangegeven. In hoofdstuk drie wordt ingegaan op “Bestendig Beheer” en middels een stappenplan de werking aangegeven waarna in hoofdstuk vier de verantwoordelijkheden en aansprakelijkheden worden beschreven. De slotbepalingen die staan opgenomen in hoofdstuk 5 sluiten het eerste gedeelte. In het tweede deel van deze handleiding worden de beheersmaatregelen beschreven in een uitvoeringsgericht werkdocument waarin een beschrijving van het proces is weergegeven.

In de bijlagen treft u onder andere de tabelsoorten en de richtlijnen voor zorgvuldig handelen aan.

2 ALGEMENE REGELS GEDRAGSCODE

In dit hoofdstuk komen een aantal algemene regels naar voren die gelden voor alle in deze gedragscode beschreven werkzaamheden. Ook wordt beschreven hoe bij calamiteiten, waarbij niet geheel volgens de gedragscode gewerkt kan worden, gehandeld moet worden.

2.1 Inventarisaties

Voor bestendig beheer is een uitvoerige inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden niet nodig. Wel dient op soorten te worden gecontroleerd vlak voor of tijdens de werkzaamheden en is uiteraard de algemene zorgplicht van toepassing. Immers, een soort zal zeer waarschijnlijk voorkomen juist doordat bestendig beheer wordt uitgevoerd.

2.2 Zorgvuldig handelen

Zorgvuldig handelen houdt onder andere in dat er geen “wezenlijke invloed” is op beschermde soorten en dat schade aan soorten zo veel mogelijk wordt voorkomen. Van wezenlijke invloed is sprake wanneer de gunstige staat van instandhouding van een soort wordt aangetast. Deze mogelijke aantasting dient per soort te worden beoordeeld. Het begrip ‘zorgvuldig handelen’ betekent dat de initiatiefnemer van een plan of project actief op moet treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen. Wat dat in de praktijk betekent verschilt uiteraard van geval tot geval. De werkwijze kan bijvoorbeeld worden aangepast of er kunnen (als uiterste redmiddel) compenserende maatregelen worden getroffen. De goedkeuring van compenserende maatregelen valt buiten de reikwijdte van deze Gedragscode.

Wezenlijke invloed op een soort zal eerder optreden bij zeldzame soorten dan bij algemene. De meeste zeldzame soorten zijn tevens in meer of mindere mate bedreigd en daarom opgenomen op een ‘Rode lijst’. In deze gedragscode wordt daarom het accent gelegd op de beschermde soorten die tevens bedreigd zijn. In de bijlage staan richtlijnen voor zorgvuldig handelen opgenomen.

2.3 Zorgplicht

Naast ‘zorgvuldig handelen’ dient in het kader van de zorgplicht, ‘voldoende zorg in acht worden genomen voor in het wild levende dieren en planten, evenals hun leefomgeving. De zorg houdt in dat ieder die weet dat door zijn handelen/nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kan worden veroorzaakt, verplicht is dergelijke handelingen achterwege te laten. Of alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken’.

De zorgplicht heeft dus zowel betrekking op beschermde als niet beschermde dier- en plantensoorten en hun leefomgeving.

2.4 Verbodsbepalingen

De belangrijkste verbodsbepalingen zijn (art. 8 tot en met 12 van de Flora- & Faunawet):

Artikel 8.

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9.

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10.

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11.

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12.

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen

2.5 Natuurbeschermingswet

Natuurgebieden kennen naast de Flora- & Faunawet ook extra beschermende wet en regelgeving. Gemeentelijke eigendommen kunnen deel uitmaken van gebieden met een wettelijke natuurstatus (verwoord in de Natuurbeschermingswet). Voor deze gebieden geldt, aanvullend op de Flora- & Faunawet en de gedragscode, tevens een kader zoals verwoord in het specifieke gebiedsbeheersplan. In de gemeente Schagen liggen een aantal natuurgebieden die vallen onder de natuurbeschermingswet. Het gaat hier om Natura 2000 gebieden. Op de natuurwaardenkaart van de gemeente Schagen staan deze gebieden aangegeven. Voor het raadplegen van de natuurwaardenkaart van de gemeente Schagen wordt verwezen naar bijlage 5.

Soortstatus	Gebiedsstatus (natuurstatus)			
	geen wettelijke status		wettelijke status	
	Geen	Waardevol op basis van beleid: b.v. gemeentelijke natuurstructuur	Nationaal: Natuurbeschermingswet gebied	Europees: Richtlijngebied HRL/VRL
niet beschermd	Algemene zorgplicht Flora- en faunawet		Zorgvuldig handelen Flora- en faunawet. Uitvoeren Beheerplan Natuurbeschermingswet	
Bedreigd (Rode lijst)				
Tabel 1: algemeen beschermd				
Tabel 2: overig beschermd	Zorgvuldig handelen Flora- en faunawet		Uitvoeren Beheerplan Natuurbeschermingswet Biotoopbeheer o.l.v. deskundige	
Tabel 3: specifiek beschermd				
Vogels				

2.6 Beschermingscategorieën

Bij de vrijstellingsregeling zijn twee criteria van belang: de zeldzaamheid van de aangetroffen soort en de ingrijpendheid van de werkzaamheden. Hoe zeldzamer de soort en hoe ingrijpender de activiteit, hoe strikter de regeling. Met de vrijstellingsregeling is het mogelijk om met behulp van een goedgekeurde gedragscode zonder ontheffing te werken.

Soorten die in de Flora- & Faunawet zijn opgenomen zijn opgedeeld in verschillende beschermingscategorieën. Deze beschermingscategorieën zijn verdeeld over tabellen en opgesteld door het ministerie van EL&I. De vrijstelling conform een goedgekeurde gedragscode geldt bij "bestendig beheer en onderhoud" voor soorten uit tabel 2 en 3 en alle vogels, van de Flora- en Faunawet. Een overzicht van de tabel 1,2 en 3 soorten staan in bijlage 1 aangegeven.

Tabel 1. Beschermde algemene soorten:

Hiervoor geldt een algehele vrijstelling van de ontheffingsaanvraag bij bestendig gebruik. Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling voor het overtreden van de verbodsbepalingen art 8 t/m 12. Er hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. Wel geldt - zoals altijd - de algemene zorgplicht.

Tabel 2. Beschermde minder algemene soorten:

Hiervoor is een vrijstelling van de ontheffingsaanvraag mogelijk bij bestendig gebruik wanneer aantoonbaar gebruik wordt gemaakt van een door de Minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Deze gedragscode kan worden gebruikt waarmee ten aanzien van deze soorten geen ontheffing nodig is.

Tabel 3. Streng beschermde soorten (inclusief soorten van bijlage 4 van de Habitatrichtlijn (zogenaamde 'strikt beschermde' soorten op grond van een EU-richtlijn)):

Vrijstelling van de ontheffingsaanvraag voor bestendig gebruik is mogelijk wanneer aantoonbaar gebruik wordt gemaakt van een door de Minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Deze gedragscode kan worden gebruikt waarmee ten aanzien van deze soorten geen ontheffing nodig is.

Vogels:

Vogels genieten in de Flora- & Faunawet een zware bescherming en hebben een eigen kader. Alle in het wild voorkomende inheemse broedende vogels zijn het gehele jaar beschermd. Daarnaast zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels jaarrond beschermd. Voor inheems broedende vogels geldt dat alleen nog ontheffing kan worden verkregen op grond van een belang dat staat in de Vogelrichtlijn. Dit betekent dat er voor verwijderen van nesten en overige versturende ingrepen geen ontheffing via de Flora- & Faunawet wordt afgegeven.

Voor vogels geldt overigens dat vooral in het broedseizoen sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn. Dit geldt echter niet voor jaarrond beschermde nesten.

Tijdens werkzaamheden moet rekening gehouden worden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen.

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Deze categorieën zijn terug te vinden in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten'. Deze lijst is opgenomen als bijlage 6 bij deze gedragscode.

In de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

2.7 Handelen bij calamiteiten

Bij calamiteiten, zoals brand, overstroming, of stormschade, is het niet altijd mogelijk om (geheel) volgens de regels van de gedragscode te werken. Dit betekent dat in dit soort omstandigheden moet worden teruggevallen op het regime van de Flora- en faunawet. Bij herstel van schade zal in het calamiteitenplan van de gemeente moeten worden opgenomen dat begeleiding door een ter zake kundige dient plaats te vinden.

In situaties waar de veiligheid van mensen, gebouwen, kunstwerken of vee in het geding is, treedt de ambtenaar of bestuur onmiddellijk in overleg met een ter zake kundige over de werkwijze die in die situatie in redelijkheid en billijkheid het meeste recht doet aan de bescherming van de juridisch beschermde soort(en). Zeer acute veiligheidssituaties gelden hierbij als overmacht.

Het is van belang dat de genomen maatregelen en de eventuele effecten op beschermde soorten goed gedocumenteerd worden.

2.8 Onvoorziene natuurwaarden

Het kan voorkomen dat er door het aantreffen van onvoorziene natuurwaarden niet geheel volgens de gedragscode gewerkt kan worden. Indien de aangetroffen soorten zijn opgenomen in deze gedragscode kan wel gewerkt worden volgens deze gedragscode. Indien de soorten niet zijn opgenomen in deze gedragscode wordt gezocht naar een andere oplossing. Dit kan zijn:

- Werken volgens een andere gedragscode waar de soorten wel in zijn opgenomen;
- Ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet.

3 BESTENDIG BEHEER

In dit hoofdstuk wordt door middel van een stappenplan weergegeven welke handelingen dienen te worden uitgevoerd om verstoring of aantasting van tabel 2- of tabel 3-soorten en alle vogelsoorten *als gevolg van bestendig beheer en onderhoud* zoveel mogelijk te voorkomen of te minimaliseren.

3.1 Wat wordt verstaan onder 'Bestendig Beheer'

Onder bestendig beheer en onderhoud worden de volgende werkzaamheden (steeds gericht op behoud van de bestaande situatie) verstaan:

- Werkzaamheden in en rond watergangen (watergangen, oevers en kunstwerken als duikers en stuwen);
- Werkzaamheden aan en rond infrastructuur (wegen, spoorwegen, (weg)bermen);
- Werkzaamheden in de openbaar groen;
- Werkzaamheden in het kader van landbouw, natuurbeheer of bosbouw.

De werkzaamheden zijn gelijk van aard en met regelmaat terugkerend. Wanneer de aard of regelmaat (frequentie) van de werkzaamheden verandert is niet langer sprake van bestendig beheer en onderhoud. Voorbeelden zijn de toepassing van nieuwe technieken of machines (afhankelijk van de impact), het uitbaggeren van dichtgegroeide wateren of het omvormen van grasland naar akkerland.

3.2 De juridische consequenties van de vrijstelling voor 'Bestendig Beheer'

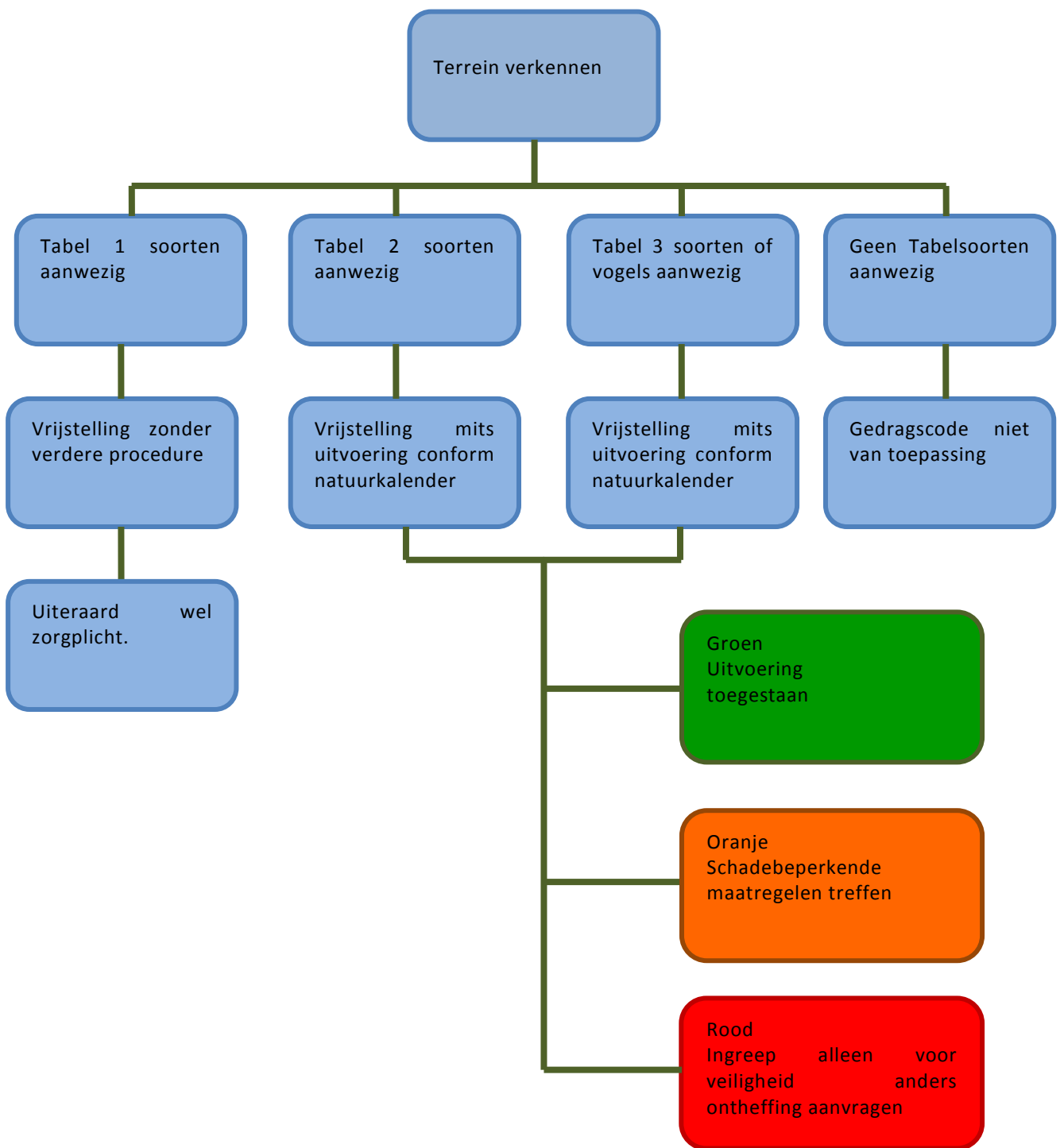
De vrijstelling voor werkzaamheden die verband houden met 'bestendig beheer en onderhoud' geldt voor:

- Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet voor de soorten die genoemd worden in tabel 2 en voor alle vogelsoorten.
- Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet voor de soorten die genoemd worden in tabel 3. De vrijstelling voor artikel 10 geldt voor deze soorten niet voor activiteiten die verband houden met bestendig beheer en onderhoud in de land- en bosbouw. Dat betekent dat voor het opzettelijk verontrusten van tabel 3-soorten bij zulke activiteiten een ontheffing van dit artikel bij de provincie moet worden aangevraagd voor de betreffende tabel 3-soorten. De ontheffingsaanvraag wordt 'uitgebreid getoetst'.

Bij het uitvoeren van bestendig beheer en onderhoud dient 'zorgvuldig te worden gehandeld' en dient de zorgplicht te worden gerespecteerd.

3.3 Stappenplan

In figuur 3.1 is eenvoudig samengevat welke stappen doorlopen moeten worden bij de voorbereiding van 'bestendig beheer' indien men gebruik maakt van een goedgekeurde gedragscode. (De natuurkalender maakt onderdeel uit van deze gedragscode.)

Figuur 3.1 Stappenplan gedragscode bestendig beheer

3.4 Voorbereiding

Voordat de beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden gestart is bekend in hoeverre er sprake is van de aanwezigheid van één of meerdere soorten. Indien dit nog niet voor aanvang van de werkzaamheden duidelijk is zal een inventarisatie worden uitgevoerd om de natuurwaarden inzichtelijk te maken. Afhankelijk van de uit te voeren werkzaamheden en de aard daarvan wordt ingeschat wanneer een inventarisatie wordt uitgevoerd. Hulpmiddel bij het inschatten van de inventarisatie is de natuurwaardenkaart van de gemeente Schagen. In de natuurwaardenkaart staan de gebieden met de meeste natuurwaarden en beschermde soorten voor de hele gemeente weergegeven. De natuurwaardenkaart vervangt niet de inventarisatie, maar is een belangrijk hulpmiddel bij het plannen en uitvoeren van een inventarisatie. Als voorbeeld wordt het wekelijks maaien van gras binnen de kernen genoemd. De inventarisatie kan dan tijdens het maaien worden uitgevoerd terwijl bij baggeren een grotere inventarisatie nodig zal zijn. Bij constatering van een beschermde soort dient het protocol te worden geraadpleegd.

De natuurkalender wordt geraadpleegd voor het plannen van de beheer- en onderhoudswerkzaamheden.

3.5 De uitvoering van beheer en onderhoud

Maaiwerkzaamheden

Definitie

Het regelmatig maaien en al of niet afvoeren van maaisel. Onderscheid kan worden gemaakt tussen zeer frequent (circa 20-25 maal per jaar) gemaaide gedeelten (bijvoorbeeld gazons) en gedeelten met een veel lagere maaifrequentie van één à tweemaal per jaar (bijvoorbeeld wegbermen en oevers van watergangen).

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

- Maaiwerkzaamheden zodanig uitvoeren dat dieren ontsnappingsmogelijkheden hebben.
- Het gebruik van de klepelmaaier wordt waar mogelijk achterwege gelaten. Klepelen is een minder dier- en plantvriendelijke maaimethode.
- Het afvoeren van maaisel (geldt voor alle ecologische stroken). Veel beschermde plantensoorten hebben een voorkeur voor relatief schrale standplaatsen met een betrekkelijk open vegetatie. Zulke plaatsen worden door het niet opruimen van maaisel bedreigd, omdat dit gelijk is aan een zekere organische bemesting door rottend maaisel. Hiervan profiteren soorten die gemakkelijk voedingsstoffen kunnen opnemen en snel kunnen groeien. Zulke plantensoorten zijn in Nederland doorgaans zeer algemeen en niet bedreigd. De beschermde plantensoorten zullen erdoor verdwijnen. Gazonbeheer zonder afvoer van maaisel en vooral klepelen zijn in dit verband zeer ongunstig voor beschermde plantensoorten.
- Het verschralingeffect wordt optimaal bereikt door net voor de bloei van het gras te maaien. De meeste voedingsstoffen zitten dan in de bovengrondse delen van de plant.
- Gefaseerd maaien van vooral wegbermen en oevers waarvan waarnemingen van tabel 2- en 3-plant- en diersoorten bekend zijn.

Door gefaseerd te maaien resteren na het maaien stukken ongemaaid habitat die door beschermde diersoorten gebruikt kunnen worden. Langs oevers is dit mogelijk door beide kanten om het andere jaar te maaien (afhankelijk van het nagestreefde doel) of door kleine gedeelten (5-10 meter bijvoorbeeld, afhankelijk van de aangetroffen soorten) langs een oever niet te maaien

- Op locaties waar beschermde planten aanwezig zijn: maaien buiten de bloeitijd en zaadzetting van vaatplanten, dat is na ± half augustus. Op locaties waar uit veiligheidsoverweging vaker moet worden gemaaid (smalle strook langs wegen van maximaal 2 meter, ter hoogte van onoverzichtelijke kruispunten) en op speelweiden wordt indien noodzakelijk wél tijdens de bloeitijd gemaaid.
- Gebruik wordt gemaakt van apparatuur die ook geschikt is voor het verwijderen van maaisel.
- Bodembeschadiging en verdichting als gevolg van gebruik door zware machines wordt voorkomen. Hierdoor komt er namelijk een overmaat aan voedingsstoffen vrij waardoor meer algemene en snelgroeïende planten en vooral grassen explosief gaan groeien. Het is daarom belangrijk om de bodem zo min mogelijk te belasten en op slappe ondergronden machines met een lage wieldruk in te zetten

Snoeiwerkzaamheden

Definitie

Het verwijderen van takken of uitlopers van struiken (heesters) of bomen met als doel deze een volgend jaar beter te laten groeien, in een bepaalde vorm te behouden of om paden en wegen voor veiligheid van weggebruikers in voldoende mate vrij te houden.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

- Werkzaamheden worden niet uitgevoerd tijdens het broedseizoen, tenzij sprake is van gevaarlijke situaties. Snoeien buiten het groeiseizoen van de beplantingen, dat is in het late najaar of in het vroege voorjaar (voor half maart, wanneer formeel het broedseizoen van vogels start)

- Het versnipperen van snoeihout heeft als effect dat in eerste instantie ongewenste ondergroei wordt voorkomen door verstikking. Rotting van houtsnippers leidt echter ook tot een zekere organische bemesting, die kan leiden tot een sterke toename van stikstofminnende plantensoorten als Grote brandnetel, Ridderzuring en Fluitenkruid. Voor bolgewasjes als Sneeuwkllokje, geelstersoorten en helmblomssoorten (Vingerhelmblom en Holwortel) is versnipperen van snoeihout funest. Houtsnippers worden daarom afgevoerd, met name op plaatsen die waardevol zijn voor bolgewasjes.

- Takken- of bladhopen die ook kunnen dienen als overwinteringsplaats van bijvoorbeeld egels en worden niet verwijderd.

Kappen van beplantingen

Definitie

Het verwijderen van struiken en bomen, met als doel paden en wegen voor veiligheid van weggebruikers in voldoende mate vrij te houden, of (in gemeentelijke bossen) met als doel houtoogst.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

- Bomen met bewoonde holten van vleermuizen worden niet gekapt op het moment dat vleermuizen deze bomen als verblijfplaats gebruiken, binnen een straal van 10 meter wordt maximaal 30 % van de bomen gekapt.

- In de periode van 15 maart tot 15 juli worden geen beplantingen gekapt in verband met het broedseizoen van vogels, tenzij sprake is van gevaarlijke situaties. Dit geldt ook voor buiten deze periode broedende vogels.
- Bomen met vaste broedplaatsen van vogels (kolonie, jaarlijks bezet roefvogelnest) worden niet gekapt. In een zone om de vaste broedplaats worden gedurende het broedseizoen geen bomen gekapt. De omvang van deze zone is afhankelijk van de soort in relatie tot de aard van de werkzaamheden en wordt door een ter zake kundige bepaald.
- Indien vaste verblijfplaatsen van vogels buiten het broedseizoen worden aangetast dient door een ter zake kundig persoon op het gebied van vogels te worden vastgesteld of in de omgeving voldoende nestgelegenheid aanwezig is en of de draagkracht van de functionele leefomgeving behouden blijft. Indien dit het geval is dan hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Wel dient alternatieve nestgelegenheid aanwezig te zijn voordat de oorspronkelijke verblijfplaats wordt verwijderd. Wanneer uit onderzoek door een ter zake kundige blijkt dat er wel sprake is van aantasting van de functionele leefomgeving en dat alternatieve nestlocaties niet gerealiseerd kunnen worden dan dient een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Uitzondering vormen werkzaamheden die in het kader van het voorkomen van schade aan openbare voorzieningen worden uitgevoerd. In dit geval is aantasting van vaste verblijfplaatsen van vogels toegestaan buiten het broedseizoen. De werkzaamheden dienen wel onder toezicht van een ter zake kundig op het gebied van vogels te worden uitgevoerd.
- Bij de afvoer van de gekapte beplantingen (wegslepen en dergelijke) wordt voorkomen dat bijzondere beschermde planten en diersoorten die zijn opgenomen in tabel 2 en 3 worden beschadigd.

Slootonderhoud

Definitie

Het reguliere, vijf à tien jaarlijkse onderhoud van watergangen waarbij nadrukkelijk *geen* sprake is van achterstallig onderhoud. Onder slootonderhoud vallen baggerwerkzaamheden en het schonen van sloten. Er is sprake van achterstallig onderhoud wanneer:

- De werkzaamheden niet plaatsvinden in een reguliere cyclus
- Het een relatief forse ingreep betreft met een duidelijk fysieke invloed op de omgeving
- Er sprake is van een substantiële wijziging in de omstandigheden waarbij de habitat verandert

Als voorbeelden van achterstallig onderhoud kan worden genoemd: ophoging van kaden, sanering van een waterbodemp, herprofilering van waterlopen.

Hoe kan schade aan beschermde soorten worden geminimaliseerd?

- Bij baggerwerkzaamheden dient waar mogelijk gebruik te worden gemaakt van een zuiger in plaats van een kraan.
- Bagger en schoonsel blijven minimaal 24 uur op de kant liggen zodat organismen (deels) terug naar de watergang kunnen. Dit kan alleen wanneer de kwaliteit van het materiaal dat toelaat (kwaliteitsklasse 0 – 2). Binnen stedelijk gebied is het niet altijd gewenst/ mogelijk bagger langer dan 24 uur op de kant te laten liggen, bijvoorbeeld in verband met mogelijke risico's van explosieven. Bagger en schoonsel wordt op ecologisch minder interessante delen gedeponereerd: in ieder geval niet op het talud van de sloot. Alle bagger en schoonsel wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van aanwezige (beschermde) vissen en ander fauna. Aanwezige beschermde soorten worden zo volledig mogelijk weggevangen en zo snel mogelijk (om predatie en sterfte te voorkomen) terug gezet in een watergang in de directe omgeving van het plangebied buiten de (directe) invloedssfeer van de werkzaamheden. De vissen worden binnen twee uur opgespoord, in een emmer met schoon water gedaan en in een veilig water teruggezet.
- Oever- en watervegetatie worden gefaseerd geschoond daar waar waarnemingen van bijzondere beschermde planten- en diersoorten bekend zijn. Als bijzondere vegetaties of bijzondere structuren aanwezig zijn dan wordt per schoning 50 % van de vegetaties of structuren gehandhaafd (voor zover dit in verband met de waterafvoer mogelijk is). Tussen de schoningen zit minimaal één jaar, bij kwetsbare vegetaties (bijvoorbeeld Krabbescheer) twee à drie jaar.
- Groeiplaatsen van bijzondere beschermde plantensoorten welke opgenomen zijn in tabel 2 en 3 worden gespaard door deze alleen te schonen na zaadzetting.
- Werkzaamheden worden uitgevoerd in één richting, zodat de aanwezige dieren voor de werkzaamheden uit kunnen vluchten.
- Werkzaamheden worden alleen uitgevoerd bij een watertemperatuur tussen de 8°C en 20°C in het belang van de aanwezige vissoorten. Bij zowel hogere als lagere temperaturen daalt de activiteit van de aanwezige vissen, waardoor vluchten minder goed mogelijk wordt.
- Werkzaamheden worden niet uitgevoerd tijdens het voortplantingsseizoen van beschermde vogel-, vis-, zoogdier- en amfibieënsoorten, dit is de periode maart-augustus. De voorkeur gaat uit naar de minst kwetsbare periode voor deze groepen: september- oktober (bij zonnig weer). De dieren zijn dan meestal uit het water zodat ze kunnen vluchten.

Onvoorziene natuurwaarden tijdens werkzaamheden

Wat te doen als:

1. Onverwacht tabel 2- of 3-soorten of broedende/jaarrond beschermde verblijfplaatsen van vogels opduiken als de werkzaamheden al zijn aangevangen?
2. Of als bovengenoemde soorten in andere delen van het plangebied voorkomen dan verwacht?

In deze gevallen zullen ter plaatse van de betreffende terreindelen geen werkzaamheden plaatsvinden voor zover de werkzaamheden zijn gepland binnen het voortplantingsseizoen van de aangetroffen soorten. Wanneer dit planningstechnisch niet mogelijk is zullen de betreffende soorten (zowel tabel 2- als 3 soorten) worden verplaatst naar geschikte biotopen die niet op korte termijn worden beïnvloed. De verplaatsing wordt begeleid door een ter zake kundig persoon met de noodzakelijke kennis van de in het geding zijnde diergroep (of vaatplanten). Wanneer de aanwijzingen van deze persoon nauwgezet worden gevolgd dan is hiervoor in de meeste gevallen geen ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk.

4 VERANTWOORDELIJKHEDEN

In dit hoofdstuk worden de verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid weergegeven.

4.1 Algemene verdeling van verantwoordelijkheden

De initiatiefnemer en de opdrachtnemer hebben allebei een verantwoordelijkheid.

Als **initiatiefnemer** bent u hoofdverantwoordelijk voor het volgen van deze gedragscode. Als **opdrachtnemer** heeft u een eigen verantwoordelijkheid om de gedragsregels goed te volgen. Als de werkzaamheden door of in opdracht van de Gemeente worden uitgevoerd, dan is de opdrachtgever of projectleider van het betreffende gebied de **initiatiefnemer**.

4.2 Aansprakelijkheid

Als **initiatiefnemer** bent u de aansprakelijke partij voor het bevoegd gezag. Als u als **opdrachtnemer** schade veroorzaakt doordat u deze gedragscode niet hebt gevolgd, kunt u op uw beurt weer door de initiatiefnemer aansprakelijk gesteld worden voor de schade.

4.3 Mogelijke sancties

De **initiatiefnemer** mag sancties opleggen aan de **opdrachtnemer**, als de opdrachtnemer zich niet houdt aan de gedragscode. Dit mag óók, als er geen schade is.

4.4 Verantwoordelijkheid bij de voorbereiding

Zorg voor alle benodigde informatie

Als **initiatiefnemer** bent u ervoor verantwoordelijk dat alle benodigde informatie wordt verzameld, die belangrijk is voor het volgen van de gedragscode (zoals onderzoek naar natuurwaarden, effectenstudie, te volgen gedragsregels). U moet deze informatie voor anderen beschikbaar en toegankelijk maken (bijv. via internet).

4.5 Zorg voor een goede voorbereiding en planning

Als **initiatiefnemer** bent u ervoor verantwoordelijk dat de gegevens op de juiste manier gebruikt worden in de planning en besteksvoorbereiding van de werkzaamheden.

4.6 Verantwoordelijkheid bij de uitvoering

Zorg voor correcte uitvoering

Als **opdrachtnemer** bent u ervoor verantwoordelijk dat de gedragsregels uit deze gedragscode goed worden gevolgd. Dat geldt óók als de werkzaamheden in onderaanneming worden uitgevoerd. De **initiatiefnemer** houdt dit in de gaten, door controle van de werkzaamheden met behulp van steekproeven.

4.7 Algemene zorgplicht

Als **opdrachtnemer** bent u ervoor verantwoordelijk dat ook de algemene zorgplicht goed wordt nageleefd tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Dat geldt ook in de gevallen waarvoor deze gedragscode niet voorziet.

4.8 Verantwoordelijkheid voor de communicatie

Maak de gedragscode deel van bestekken, opdrachtbrieven en contracten

Als u van deze gedragscode gebruik wilt maken, maakt u als **initiatiefnemer** deze gedragscode onderdeel van alle opdrachten, die voor de werkzaamheden worden verstrekt. In bestekken, opdrachtbrieven en contracten moet altijd direct worden verwezen naar deze gedragscode, die als bijlage bij alle bestekken opdrachtbrieven en contracten moet worden opgenomen. Als **opdrachtnemer** bevestigt u schriftelijk dat u de werkzaamheden volgens deze gedragscode uit zult voeren.

4.9 Zorg voor goede communicatie over natuurwaarden

Als **initiatiefnemer** bent u er voor verantwoordelijk dat de juiste gegevens over beschermde en bijzondere natuurwaarden in het werkgebied op tijd beschikbaar zijn voor de werkvoorbereiders en uitvoerders.

4.10 Zorg voor goede instructie van de uitvoerders

Als **opdrachtnemer** bent u verantwoordelijk voor het op tijd, correct en volledig informeren en instrueren van de personen die bij de werkzaamheden betrokken zijn.

4.11 Zorg dat de gedragscode op het werk aanwezig is

Als **opdrachtnemer** bent u ervoor verantwoordelijk dat deze gedragscode op het werk aanwezig is. Het gaat om de gehele gedragscode met de bijlage, de lijst van beschermde soorten, de kaart van groeiplaatsen, vaste rust- en verblijfplaatsen en essentiële delen van het leefgebied en de lijst van gedragsregel.

5 SLOTBEPALINGEN

In dit hoofdstuk worden de punten voor bijzondere gevallen aangegeven.

5.1 Bij twijfel- en noodgevallen

Als een soort onverwacht opduikt

Het kan zijn dat u als **uitvoerder** bij de werkzaamheden het voorkomen van een beschermde soort (van Tabel 2 of 3 soort of broedvogel) vaststelt, waarvan het niet bekend was dat die in het werkgebied voorkomt. **In dat geval moet u de werkzaamheden onderbreken.** De onderbreking van de werkzaamheden gebruikt u om de initiatiefnemer te informeren en om deskundig advies in te winnen over de beste manier om de soort te ontzien.

Als het om een beschermde soort gaat die in deze gedragscode staat, dan volgt u de gedragsregels uit deze gedragscode. Let wel: gebruik dan de regels die over deze soort gaan en die te maken hebben met uw werkzaamheden.

U hoeft de werkzaamheden niet te onderbreken als u of een (andere)deskundige kan vaststellen dat de soort geen negatieve effecten van de werkzaamheden ondervindt en er geen verbodsbepalingen worden overtredend die te maken hebben met de nieuw aangetroffen soort. Het kan ook zijn dat u of een (andere) deskundige vaststelt, dat het juist belangrijk is voor de beschermde soort dat de werkzaamheden juist (zo snel mogelijk) doorgaan.

Als **initiatiefnemer** neemt u zo snel mogelijk contact op het bevoegd gezag (Dienst Regelingen van het ministerie van EL&I). U overlegt over de ontstane situatie en vraagt ontheffing aan als dat nodig is.

Als **opdrachtnemer** legt u vast om welke soort het precies gaat, hoe u heeft bepaald wat de effecten van de werkzaamheden zijn, welke maatregelen u treft, hoe u deze uitvoert en wat het resultaat daarvan is. U zorgt ervoor, dat dit verslag zo snel mogelijk bij de initiatiefnemer terecht komt.

5.2 Deskundige

Bij twijfel een deskundige inschakelen

In gevallen waarin er in deze gedragscode geen regels staan en bij twijfel over de beste uitvoering van gedragsregels, vraagt u op tijd advies van een deskundige. U volgt dan de gedragsregels, die de deskundige adviseert.

De deskundige voldoet aan één of meer van deze eisen. Hij/zij is:

- Hbo of universitair opgeleid met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie.
- Werkzaam als ecooloog voor een ecologisch adviesbureau. Bijvoorbeeld een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.
- Aantoonbaar actief op het gebied van de soortenmonitoring.
- Aantoonbaar actief op het gebied van de soortenbescherming en aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties. Bijvoorbeeld de Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied

5.3 Bijzondere gevallen

In bijzondere gevallen kunt u afwijken

U mag als initiatiefnemer of opdrachtnemer afwijken van de gedragsregels in deze gedragscode onder de volgende voorwaarden.

- U onderbouwt in het uitvoeringsplan waarom het in een concreet geval niet *mogelijk* is of voor de beschermde soorten niet *wenselijk* is te handelen volgens de gedragsregels in deze gedragscode.

- U laat een deskundig advies opstellen waaruit blijkt dat de aangepaste werkwijze niet leidt tot grotere schade aan beschermde soorten dan de voorgeschreven werkwijze.

- U beschrijft de aangepaste werkwijze voldoende gedetailleerd en instrueert de uitvoerders op dezelfde manier.

- De beschrijving van de aangepaste werkwijze is op het werk en bij de directie aanwezig.

Als deze werkwijze niet mogelijk is, vraagt u ontheffing aan.

5.4 In noodgevallen of bij calamiteiten

Bij het optreden van problemen neemt u als **opdrachtnemer** maatregelen, die passen bij deze gedragscode. Hierbij schakelt u een deskundige in, die u adviseert over de manier om de noodzakelijke werkzaamheden zó uit te voeren, dat schade aan beschermde soorten zoveel mogelijk wordt voorkomen. U beschrijft de genomen maatregelen en de eventuele effecten op de beschermde soorten. U rapporteert daarover direct aan de **initiatiefnemer**. Als dit nodig is, neemt de **initiatiefnemer** dan contact op het bevoegd gezag.

5.5 Evaluatie en aanpassing van deze gedragscode

Pas de gedragscode zonedig aan aan nieuwe soorten

De **Gemeenten Schagen** past deze gedragscode op tijd aan, als de (bekende) verspreiding van beschermde soorten verandert. Dit doet de gemeente alleen, als het opstellen van specifieke gedragsregels voor nieuwe soort(en) noodzakelijk wordt.

Pas de gedragscode zonedig aan aan nieuwe wet- en regelgeving

De **Gemeente Schagen** past deze gedragscode op tijd aan, als wijzigingen in wet- en regelgeving daartoe reden geven.

Aanpassen van deze gedragscode

De **Gemeente Schagen** evalueert deze gedragscode iedere vijf jaar op effectiviteit en uitvoerbaarheid en passen de gedragscode aan als dit nodig is. Ook tekenen van het achteruit gaan van een beschermde soort, kan aanleiding geven tot heroverweging van de maatregelen

6 NATUURWERKKALENDER BESTENDIG BEHEER

6.1 Algemeen

Bij uitvoering van werkzaamheden wordt rekening gehouden met de meest kwetsbare perioden: die van voortplanting en (indien van toepassing) winterrust. De stoplichtbenadering (zie hieronder) is daarbij een belangrijk instrument. In de meest kwetsbare perioden worden werkzaamheden voor bepaalde soorten in principe vermeden. Als dat niet kan, worden aanvullende gedragsregels gevolgd.

Stoplichtbenadering

De gedragsregels in deze Natuur-werk-kalender zijn een uitwerking van de stoplichtbenadering. Hieronder staat wat de stoplichtbenadering precies inhoudt. Als u volgens deze gedragscode werkt, dient u zich hieraan te houden. In alle perioden moet u alert blijven op soorten die niet verwacht worden en op ongewoon vroege of late planten en dieren. En de zorgplicht blijft geldig voor álle soorten planten en dieren.

- Werk in de **veilige** perioden

In werkgebieden waar beschermde soorten voorkomen, wordt gewerkt in veilige perioden, zoals met **GROEN** aangegeven in deze Natuur-werk-kalender.

- Vermijd zo veel mogelijk te werken in de **onveilige** perioden

In werkgebieden waar beschermde soorten voorkomen, kan in de onveilige perioden worden gewerkt. Maar dit mag alleen, als deze gedragscode nauwkeurig wordt gevolgd. In de Natuur-werk-kalender zijn deze onveilige perioden met **ORANJE** aangegeven. Hier staat ook aangegeven welke gedragsregels moeten worden gevolgd.

- Alleen bij hoge uitzondering werken in de **verboden** perioden

In werkgebieden waar beschermde soorten voorkomen, worden geen werkzaamheden uitgevoerd in de verboden perioden, tenzij er een duidelijke reden is die dit absoluut noodzakelijk maakt. Het gaat hierbij niet om noodgevallen, maar om bijvoorbeeld andere wettelijke bepalingen, technische (on)mogelijkheden, organisatorische eisen. De absolute noodzaak om in de rode periode te werken dient te alle tijden onderbouwd te worden. In de Natuur-werk-kalender zijn deze “verboden perioden” met **ROOD** aangegeven. De aanvullende gedragsregels die in deze periode moeten worden gevolgd staan hier ook beschreven.

- Bepaal per werkgebied wat de passende perioden zijn

Het voorkomen van beschermde soorten bepaalt welke de groene, oranje of rode perioden in een werkgebied zijn. Dit dient u dus per werkgebied te bepalen. Bij het hanteren van de Natuur-werk-kalender hoeft u alleen rekening te houden met de soorten of soortgroepen die in het plangebied voorkomen. Met een rode of oranje periode hoeft dus geen rekening gehouden te worden als de soort(groep) niet in een plangebied aanwezig is.

Beschermde soorten: met de meest beschermde soorten rekening houden

Ook in de Natuur-werk-kalender gebruiken we de term “beschermde soorten” om de soorten planten en dieren van Tabellen 2 en 3 bij de Flora- en faunawet en de inheemse broedvogels aan te duiden. Bij het voorkomen van deze soorten volgt u de gedragsregels. Voor beschermde soorten van Tabel 1 geldt, net als voor onbeschermde soorten, de zorgplicht. Zie Hoofdstuk 2 voor algemene gedragsregels.

Uitwerking per type werkzaamheid

In de volgende paragrafen staat per type werkzaamheid uitgewerkt hoe u dient te handelen als er beschermde soorten aanwezig zijn. De paragrafen hebben de volgende onderdelen:

- Omschrijving werkzaamheid. Een korte uitleg wat onder de werkzaamheid wordt verstaan.
- Een kalender met veilige, onveilige en verboden perioden, uitgesplitst naar verschillende groepen beschermde soorten.

- Een kort overzicht van de aandachtspunten die voor dit type werk het meest belangrijk zijn. Ze geven een stukje uitleg waar de gedragsregels op gericht zijn.
- Een lijst met concrete en praktische gedragsregels per soortgroep. U volgt deze gedragsregels in de **oranje** en **rode** perioden. De extra gedragsregels die u neemt in de **rode** perioden staan apart aangegeven.

Aandachtspunt: de natuur houdt zich niet aan onze regels

De natuur houdt zich niet aan kalenders. De vogels bepalen de broedperiode, niet de kalender! De seizoenen variëren van jaar tot jaar en dat kan door de klimaatverandering nog versterkt worden. De Natuur-werk-kalender zal dus niet altijd in overeenstemming zijn met het seizoensritme van planten en dieren. De handhaving van de wet richt zich op overtredingen van de Flora- en faunawet. De gedragsregels in de Natuur-werk-kalender, waaronder de stoplichtbenadering, zijn een hulpmiddel om overtredingen te voorkomen. U moet altijd scherp blijven opletten of u het doel bereikt en voorkomen dat u beschermde plant- en diersoorten beschadigt. Dat geldt ook op plaatsen en momenten, waarvan u dacht dat er geen kans op schade aan beschermde soorten kon optreden. De Natuur-werk-kalender is geen vrijbrief om verder onzorgvuldig te werk te gaan.

6.2 Maaien en klepelen van kort gras

Omschrijving werkzaamheid

Machinaal of handmatig maaien of klepelen van korte grazige vegetaties zoals bermen, recreatiegraslanden en gazons. Het gaat om soortenarme vaak voedselrijke graslanden, die meermalen (minimaal vijf maal) per jaar kort worden gemaaid vanwege de gebruiksfunctie. Het maaien en klepelen van bermen met hoog gras of kruidenrijke vegetaties valt hier niet onder (zie § 6.2).

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vleermuizen												
Overige zoogdieren												
Broedvogels												
Reptielen												
Amfibieën												
Vissen												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren											

Aandachtspunten

Broedvogels: Geen nesten vernielen of ernstig verstoren; ook niet in de hogere zoomvegetatie rondom de te maaien percelen.

Gedragsregels in de **oranje** periode

Vogels

- Voorkom het vernielen of verstoren van nesten van broedende vogels.

Toelichting

In de hoge vegetatie rondom de korte grazige vegetatie kunnen nesten aanwezig zijn. De vogels zullen meestal geen last hebben van een kortdurende maai-actie. U dient dus zo snel mogelijk te werken om verstoring te voorkomen.

6.3 Maaien en klepelen van lang gras en kruidenvegetaties

Omschrijving werkzaamheid

Het machinaal of handmatig maaien of klepelen van lange grazige vegetaties, kruidenrijke graslanden en kruidenvegetaties. Hieronder vallen bijvoorbeeld bermen en dijkwalen met lang gras en veel kruiden en ruigtestroken langs poelen en in parken. Het maaieregime betreft een- tot maximaal viermaal per jaar. Het maaien van natte gebieden zoals moerasvegetaties, oevers en wilgen en rietvelden valt hier niet onder vanwege het voorkomen van andere beschermde soorten (zie § 6.3).

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vleermuizen												
Overige zoogdieren												
Broedvogels												
Reptielen												
Amfibieën												
Vissen												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren											

Aandachtspunten:

Planten: Groeiplaatsen van beschermde soorten sparen gedurende het groeiseizoen. Bij voorkeur na de zaadzetting maaien.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels. Gedragsregels in de **oranje** perioden.

Algemeen

- U kunt van de Natuur-werk-kalender afwijken, als voor de instandhouding van specifieke vegetatietypen met beschermde soorten een aangepast maaieregime noodzakelijk is. In dat geval werkt u volgens een beheerplan, waarin staat onderbouwd waarom voor dit specifieke beheer is gekozen.

Planten

- U markeert de plaatsen waar beschermde planten voorkomen en maait of klepelt deze plaatsen na zaadzetting van de betreffende soorten. U houdt daarbij minimaal twee meter afstand tot de groeiplaatsen.

- U maait of klepelt percelen met groeiplaatsen van beschermde soorten met licht materieel om te voorkomen dat de grond aangeregen wordt.

- Als u het maaisel afvoert, laat u het eerst minimaal twee dagen liggen.

Vogels

- U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

- Als kuikens van weidevogels aanwezig kunnen zijn, maait u van binnen naar buiten en maakt gebruik van een wildredder.

6.4 Maaien van oevers en moeras

Omschrijving werkzaamheid

Maaien van vegetatie op natte gronden. Hieronder vallen oever- en moerasvegetaties. Bijvoorbeeld rietlanden, wilgenopslag, grienden en soortenrijke oevervegetaties met grote egelskop en grote kattestaart. Maaiwerkzaamheden vinden handmatig plaats of met open maaibak. Werkzaamheden in het natte profiel, bijvoorbeeld het schonen van sloten of het maaien van watervegetatie vallen hier niet onder (zie § 6.6).

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Muizen												
Overige zoogdieren												
Broedvogels												
Reptielen												
Amfibieën												
Vissen												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Voorkom vernieling van groeiplaatsen van beschermde planten. Voer werkzaamheden uit na zaadzetting. Voer maaisel altijd af.

Grondzoogdieren: Oevers met waterspitsmuis en noordse woelmuis sparen.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels.

Gedragsregels in de oranje en rode perioden

Planten

- U markeert de groeiplaatsen van beschermde soorten. Opsporen en markeren gebeurt door of onder begeleiding van een deskundige. U laat minimaal 25% van de groeiplaatsen van beschermde soorten ongemaaid. Deze groeiplaatsen maait u niet voordat de andere groeiplaatsen zich hebben kunnen herstellen.

- U werkt met licht materieel om verdichting van de bodem te voorkomen.

- U laat het maaisel twee tot zeven dagen liggen om zaadval te bevorderen en voert het daarna af om verstikking van de bodem te voorkomen en verschralingte bevorderen.

Vogels

- Bij werkzaamheden in de oranje en rode perioden: U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

Ongewervelden

- Bij werkzaamheden in de oranje periode: u maait maximaal 50% van de vegetatie op de oevers.

6.5 Snoeien van bomen, struiken en heesters

Omschrijving werkzaamheid

Snoeiwerkzaamheden aan bomen, struiken en heesters en het knotten van knotbomen. Het kappen van bomen (d.m.v. het weghalen van een boom in het kader van dunnen) valt hier niet onder (zie § 6.6). Het tijdstip van uitvoering is doorgaans afgestemd op de eisen en behoeften van de te snoeien beplanting.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vleermuizen												
Zoogdieren												
Broedvogels												
Steenuil												
Amfibieën												
Vissen												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Groeiplaatsen van beschermde soorten niet beschadigen tijdens de werkzaamheden.

Vleermuizen: Bomen met bewoonde holten niet snoeien in de kraamperiode en tijdens de winterslaap.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels.

Let vooral op nesten die jaarrond beschermd zijn.

Sommige vogelsoorten zoals bosuil starten vroeg met broeden (begin februari), anderen gaan lang door (bijv. houtduif tot september).

Gedragsregels in de oranje en rode perioden

Planten

- U voorkomt dat groeiplaatsen van beschermde soorten worden vernield door vertrapping en het rijden met materieel.
- Het hout wordt niet ter plekke versnipperd en verspreid om verdichting en verstikking van de bodem te voorkomen.

Vleermuizen

- U snoeit bomen met verblijfplaatsen van vleermuizen onder begeleiding van een deskundige.
- Bij werkzaamheden in de **rode** periode: u snoeit geen bomen met holten die gebruikt worden als kraamkolonie.

Vogels

- Een deskundige controleert de bomen, struiken en heesters op de aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten. Bomen, struiken en heesters met in gebruik zijnde nesten snoeit u pas nadat de vogels de nesten niet meer in gebruik hebben.
- U voert werkzaamheden aan (knot)bomen, waarin steenuilen verblijven, uit tussen 15 augustus en 1 februari. Als het om wat voor reden dan ook nodig is om een boom waarin steenuilen verblijven tussen 1 februari en 15 augustus te snoeien, vraagt u ontheffing aan.
- Bij werkzaamheden in de **oranje** en **rode** perioden: U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

Uitzonderingen

- Wanneer in verband met calamiteiten of in het belang van de veiligheid snoeiwerkzaamheden moeten plaatsvinden die niet kunnen worden uitgesteld, neemt u daarbij zoveel als redelijkerwijs mogelijk de gedragsregels van deze gedragscode in acht. Het gaat dan bijvoorbeeld om het opruimen van stormhout.

6.6 Dunnen van houtopstanden, rooien van bomen en struiken

Omschrijving werkzaamheid

Het gaat om het dunnen van bosplantsoen, bosschages, verwijderen van één of enkele bomen uit een laan, rooien van enkele struiken en dergelijke. De werkzaamheden zijn gericht op het toegankelijk en veilig houden van dergelijke groenstructuren. Grootschalige kap valt onder de gedragscode ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vleermuizen												
Zoogdieren												
Broedvogels												
Steenuil												
Amfibieën												
Vissen												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Groeiplaatsen van beschermde soorten niet beschadigen tijdens de werkzaamheden.

Vleermuizen: Bomen met bewoonde holten niet kappen in de kraamperiode en tijdens de winterslaap. Lijnvormige vegetatie-elementen zoals bomenlanen en heggen kunnen door vleermuizen gebruikt worden als vliegroute.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels. Let vooral op nesten die jaarrond beschermd zijn. Sommige vogelsoorten zoals bosuil starten vroeg met broeden (begin februari), anderen gaan lang door (bijv. houtduif tot september).

Gedragsregels in de oranje en rode perioden Planten

- U voorkomt dat groeiplaatsen van beschermde soorten worden vernield, door vertrapping en het rijden met materieel.

- Het hout wordt niet ter plekke versnipperd en verspreid, om verdichting en verstikking van de bodem te voorkomen.

Vleermuizen

- U kapt in geen geval bomen op het moment dat er vleermuizen aanwezig zijn.

- U kapt alleen bomen met (in gebruik zijnde) vleermuisverblijven, als dat voor het beheer of de veiligheid noodzakelijk is. In dat geval laat u een deskundige een advies opstellen hoe de kap de minste nadelige gevolgen voor vleermuizen kan worden uitgevoerd. U volgt het advies van de deskundige op.

- Bij het kappen van bomen zorgt u dat de bomen niet in de richting van een door vleermuizen bewoonde boom vallen. U houdt minimaal 10 m afstand tot bewoonde bomen.

- Als te rooien bomen en/of struiken een doorgaande, lijnvormige structuur vormen (bomenlaan, haag, heg, singel, houtwal), laat u een deskundige onderzoeken of vleermuizen hiervan gebruik maken als vliegroute.

- Als dat het geval is, voorkomt u dat er "gaten" in de lijnvormige beplanting van meer dan 30 m ontstaan. Als dat vanwege openbare veiligheid niet mogelijk is kapt u in de winterperiode (1 december – 1 maart) en herplant u in deze periode bomen met voldoende hoogte en kroon zodat de laan de functionaliteit als vliegroute behoudt.

Vogels

- Een deskundige controleert de bomen op de aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten. Bomen met in gebruik zijnde nesten kapt u pas nadat de nesten zijn verlaten.

- U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

- Als u een boom moet kappen met daarin een nest dat jaarrond beschermd is, verzekert u zich er bij een deskundige van dat er voor de vogels voldoende alternatieven in de omgeving beschikbaar zijn. Als niet zeker is dat er voldoende alternatieven zijn, vraagt u ontheffing aan.

Uitzonderingen

- Wanneer in verband met calamiteiten of in het belang van de veiligheid kapwerkzaamheden moeten plaatsvinden die niet kunnen worden uitgesteld, neemt u daarbij zoveel als redelijkerwijs mogelijk de gedragsregels van deze gedragscode in acht. Het gaat dan bijvoorbeeld om het opruimen van stormhout of het kappen van iepen met de iepenziekte. Het is van belang dat er zo veel mogelijk een deskundige wordt ingeschakeld en dat het handelen goed wordt gedocumenteerd. Dan kan achteraf worden vastgesteld dat het om een nietvoorziene calamiteit ging en dat naar omstandigheden naar beste kunnen is gehandeld.

6.7 Schonen van wateren

Omschrijving werkzaamheid

Vanaf de oever of met behulp van een maaiboot met open maaibak maaien van drijvende en ondergedoken waterplanten in sloten, rivieren, kanalen, poelen en vijvers. Het verwijderen van de baggerlaag valt niet onder de werkzaamheden, de vegetatie wordt boven de bodem afgeknipt.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vissen												
Muizen												
Broedvogels												
Reptielen												
Amfibieën												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Voorkom vernieling van groeiplaatsen van beschermde planten.

Vissen: Watervegetaties zijn belangrijk voor de voortplanting en als leefgebied (paaien, eiafzet, schuilplaats voor jongen). Houd dus stukjes intact.

Amfibieën: Watervegetaties zijn belangrijk voor de voortplanting en als leefgebied (eiafzet, schuilplaats, foerageergebied).

Muizen: Wateren nabij holen van waterspitsmuis en noordse woelmuis niet schonen in voortplantingsperiode en faseren.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels. Oevers zijn vaak rijk aan broedvogels, meerkoet en fuut broeden op het water.

Gedragsregels in de oranje en rode perioden

Algemeen

- U inspecteert het schoonsel meteen op de aanwezigheid van beschermde soorten vissen, amfibieën, ongewervelden en zoetwatermosselen. Als u deze aantreft, zet u ze terug in het water, op een plaats waar geen werkzaamheden (meer) worden uitgevoerd. Dit gebeurt onder begeleiding van of op aanwijzing van een deskundige.

- Als de dimensionering van de sloot het toelaat kan soms volstaan worden met alleen het middendeel van de sloot te schonen en de oeverszones intact te laten. Dit is ecologisch gezien waardevol omdat het belangrijkste deel van het leefgebied van beschermde soorten dan zo min mogelijk wordt aangetast.
- U schoont van wateren waarin beschermde soorten voorkomen maximaal 75% van het oppervlakte per jaar.
- U schoont aaneengesloten delen van maximaal 1 kilometer lengte. Vervolgens laat u een stuk van 150 m ongemoeid. Vanuit deze ongeschoonde locaties kan herkolonisatie plaatsvinden.
- Doodlopende watergangen schoont u vanaf het gesloten eind naar het open einde toe.

Planten

- Een deskundige markeert deze groeiplaatsen van waterdriemaalblad in het veld. Het opsporen en markeren gebeurt door of onder begeleiding van een deskundige. U voorkomt aantasting van tenminste 25% van de groeiplaatsen. Van belang is dat de wortels van de planten niet worden aangetast.
- U rijdt niet met materieel over groeiplaatsen van beschermde planten.

Vissen

- U schoont geen wateren met beschermde vissen als de watertemperatuur lager is dan 4°C of hoger is dan 20°C.

Toelichting: de oplosbaarheid van zuurstof in warm water is beperkt, terwijl de activiteit van vissen bij deze temperaturen hoog is. In warm water treedt daardoor eerder zuurstofgebrek op dan bij koud water en zijn de effecten op vissen het grootst. Door opwerveling van bodem- en organisch materiaal en

biologische omzetting daarvan wordt bovendien een extra beslag gelegd op de zuurstofhuishouding.

- Bij werkzaamheden in de **rode** periode: u faseert de werkzaamheden, schoont één zijde van de watergang of alleen het midden van de watergang. Als dit niet mogelijk is schoont u per traject van 1.000 m 25% van de vegetatie niet.

Vogels

- U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

Ongewervelden

- U faseert de schoning van wateren waarin de platte schijfhoren voorkomt. U zorgt dat minimaal 25% van de ondergedoken watervegetatie over trajecten van maximaal 500 m (jaarlijks wisselend gedeelte) wordt gespaard.

6.8 Baggeren van wateren

Omschrijving werkzaamheid

Verwijderen van de baggerlaag met behulp van een baggerschip of vanaf de oever met een kraan in het kader van onderhoud van watergangen, vijvers, poelen en plassen. Achterstallige baggerwerkzaamheden vallen hier niet onder, dergelijke ingrepen zijn opgenomen in de gedragscode ruimtelijke ingrepen.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vissen												
Muizen												
Broedvogels												
Reptielen												
Amfibieën												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Voorkom vernieling van groeiplaatsen van beschermde planten in de waterzone (waterdrieblad) en op de oever.

Vissen: Watervegetaties zijn belangrijk voor de voortplanting en als leefgebied (paaien, eiafzet, schuilplaats voor jongen).

Amfibieën: Watervegetaties zijn belangrijk voor de voortplanting en als leefgebied (eiafzet, schuilplaats, foerageergebied).

Muizen: Wateren nabij holen van waterspitsmuis en noordse woelmuis niet schonen in voortplantingsperiode en faseren.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels.

Gedragregels in de **oranje** en **rode** perioden

Algemeen

- U overweegt of de inzet van een baggerzuiger mogelijk is. Hiermee wordt de opwerveling van slib voorkomen en blijven de oevers in tact. Dit kan voorkomt schade aan vissen, amfibieën en water- en oevervegetaties.

- U inspecteert de bagger meteen steekproefsgewijs op de aanwezigheid van beschermde soorten vissen, amfibieën (ook larven), ongewervelden en zoetwatermosselen. Als u deze aantreft, zet u ze terug in het water, op een plaats waar geen werkzaamheden (meer) worden uitgevoerd.

- Als de dimensionering van de sloot het toelaat kan soms volstaan worden met alleen het middendeel van de sloot te baggeren en de oeverszones intact te laten. Dit is ecologisch gezien waardevol omdat het leefgebied van beschermde soorten zo min mogelijk wordt aangetast en de doorstroomcapaciteit toch wordt gewaarborgd.

- U baggert wateren zo dat minimaal 25% van de bodem ongemoeid blijft. U baggert aaneengesloten delen van maximaal 1 kilometer lengte en laat 150 m tussen het volgende te baggeren tracé ongemoeid.

- Doodlopende watergangen baggert u vanaf het gesloten eind naar het open einde toe.

Planten

- Een deskundige markeert de groeiplaatsen van waterdrieblad in het veld. Het opsporen en markeren gebeurt door of onder begeleiding van een deskundige.

U voorkomt aantasting van tenminste 25% van de groeiplaatsen, door op die plaatsen niet te baggeren. Van belang is dat de wortels van de planten niet worden aangetast.

- U rijdt niet met materieel over groeiplaatsen van beschermde planten.

- U deponeert de bagger niet op de oever waar groeiplaatsen van beschermde soorten aanwezig zijn.

Vissen

- Als beschermde vissen voorkomen in het water, baggert u de wateren niet als de watertemperatuur beneden de 4 °C of boven de 20 °C komt.

Toelichting: de oplosbaarheid van zuurstof in warm water is beperkt, terwijl de activiteit van vissen bij deze temperaturen hoog is. In warm water treedt daardoor eerder zuurstofgebrek op dan bij koud water en zijn de effecten op vissen het grootst. Door opwerveling van bodem- en organisch materiaal en

biologische omzetting daarvan wordt bovendien een extra beslag gelegd op de zuurstofhuishouding.

- In de oeverzone van grote wateren (meren, plassen) en wateren met stortsteen of puin houdt u rekening met het voorkomen van de rivierdonderpad. Zones met stortsteen, puin en andere vast materiaal op de bodem worden bij baggerwerkzaamheden ontzien. Dit geldt het hele jaar.

- Bij werkzaamheden in de **rode** periode: u baggert maximaal 50% van (stelsels van) wateren en laat de oeverzone ongemoeid.

In het leefgebied van waterspitsmuis en noordse woelmuis:

- Bij werkzaamheden in de **rode** periode: u baggert alleen het middendeel van de watergang, u voer de werkzaamheden uit in overleg met een deskundige.

Vogels

- Een deskundige spoort nesten van vogels op direct voorafgaande aan de baggerwerkzaamheden. U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen

6.9 Onderhoud van groenvoorzieningen

Omschrijving werkzaamheid

Het gaat om het lopend onderhoud van groenvoorzieningen, waaronder parken, groenstroken, bosschages en dergelijke. De werkzaamheden omvatten het bestrijden van onkruid, het verwijderen van zwerfafval, het inplanten en vervangen van beplanting, het onderhouden van verhardingen in groenvoorzieningen en het aan- en afvoeren van materieel ten behoeve van deze werkzaamheden.

Het snoeien van struiken en dergelijke, dat in de praktijk deel uitmaakt van dezelfde werkgang is apart beschreven in § 6.4. Het maaien of klepelen van speelweiden, bermen en andere grazige vegetaties is beschreven in § 6.1 en § 6.2.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vissen												
Muizen												
Broedvogels												
Vleermuizen												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Groeiplaatsen van beschermde soorten niet beschadigen tijdens de werkzaamheden.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels. Let vooral op nesten die jaarrond beschermd zijn. Sommige vogelsoorten zoals bosuil starten vroeg met broeden (begin februari), anderen gaan lang door (bijv. houtduif tot september).

Gedragsregels in de oranje en rode perioden

Planten

- U voorkomt dat groeiplaatsen van beschermde soorten worden vernield door vertrapping en het rijden met materieel.
- In de omgeving van groeiplaatsen van beschermde soorten bestrijdt u onkruid mechanisch, niet chemisch.

Vogels

- U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

Uitzonderingen

- Wanneer in verband met calamiteiten of in het belang van de veiligheid snoeiwerkzaamheden moeten plaatsvinden die niet kunnen worden uitgesteld, neemt u daarbij zoveel als redelijkerwijs mogelijk de gedragsregels van deze gedragscode in acht. Het gaat dan bijvoorbeeld om het opruimen van stormhout.

6.10 Onderhoud van oevers

Omschrijving werkzaamheid

Onderhoudswerkzaamheden aan oeversverdedigingen en andere kunstwerken in het water, zoals kademuren, kribben, dijken, sluizen en oeverbeschoeiingen. Het maaien van dijklichamen wordt behandeld in § 6.2 van deze gedragscode.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vissen												
Muizen												
Broedvogels												
Reptielen												
Amfibieën												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Voorkom vernieling van groeiplaatsen van beschermde planten. Vooral muurplanten zijn kwetsbaar. Voer werkzaamheden uit na zaadsetting.

Vissen: Watervegetaties zijn belangrijk voor de voortplanting en als leefgebied (paaieren, eiafzet, schuilplaats voor jongen).

Amfibieën: Watervegetaties zijn belangrijk voor de voortplanting en als leefgebied (eiafzet, schuilplaats, foerageergebied).

Grondzoogdieren: Oevers met holen van waterspitsmuis en noordse woelmuis ontzien.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels.

Gedragsregels in de oranje en rode perioden

Planten

- U voorkomt aantasting van groeiplaatsen van beschermde planten. U vraagt een deskundige de groeiplaatsen in het veld te markeren en houdt afstand.

- Als het onvermijdelijk is dat beschermde muurplanten worden aangetast, behoudt u minimaal 50% van de groeiplaatsen of u verplaatst minimaal 50% van de muurplanten onder leiding van een deskundige naar een geschikte groeiplaats in de directe nabijheid. U kunt ze ook tijdelijk in een geschikt depot

plaatsen en na de werkzaamheden terugplaatsen. Dan is er een ontheffing nodig van artikel 13 van de Flora en Faunawet.

- Als het onvermijdelijk is dat overige beschermde planten worden aangetast, behoudt u minimaal 25% van de groeiplaatsen of u verplaatst minimaal 25% van de planten onder leiding van een deskundige naar een geschikte groeiplaats in de directe nabijheid. U kunt ze ook tijdelijk in een geschikt depot plaatsen en na de werkzaamheden terugplaatsen.

Toelichting Muurplanten groeien vaak langzaam en zijn in ons land in relatief grote mate afhankelijk van de stedelijke omgeving. Daarom is extra zorgvuldigheid voor de groep soorten op zijn plaats.

Vissen

Als werkzaamheden in het natte profiel plaatsvinden:

- U verjaagt beschermde vissen voor aanvang van de werkzaamheden, bijvoorbeeld met elektrovisserij.

- In het leefgebied van de bittervoorn: u inspecteert de oever op de aanwezigheid van zoetwatermosselen. Als u deze vindt, verplaatst u die naar een deel van de watergang waarin niet wordt gewerkt.

Amfibieën

- U inspecteert de oever op de aanwezigheid van eieren of larven van amfibieën. Als u deze vindt, verplaatst u die naar een deel van de watergang die niet wordt bewerkt.

Grondzoogdieren

Leefgebied waterspitsmuis en/of noordse woelmuis:

- In de **oranje** periode: werkzaamheden aan oevers gefaseerd uitvoeren. Minimaal 25% van het leefgebied ongemoeid laten.

- In de **rode** periode: voorkom aantasting van het leefgebied, als dat niet mogelijk is faseer de werkzaamheden en voer de werkzaamheden uit in overleg met een deskundige.

Vogels

- Bij werkzaamheden in de **oranje** periode: U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

Als dat niet mogelijk is, gooit u watervegetatie terug in de watergang.

6.11 Onderhoud van verhardingen

Omschrijving werkzaamheid

Het gaat om het onderhoud van wegen, fietspaden, voetpaden, parkeerplaatsen, kades, pieren en dergelijke. Werkzaamheden omvatten het openbreken en asfalteren, verwijderen en storten van grint en beton, het verlagen van de berm in verband met waterafvoer, bestrijden van onkruid, verwijderen van afval, onderhoud en reiniging van kolken.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Broedvogels												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Let op groeiplaatsen van beschermde planten langs de verhardingen; voorkom betreding met machines en opslag van materieel en materialen.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels.

Gedragsregels in de **oranje** en **rode** perioden

Planten

- U voorkomt aantasting van groeiplaatsen van beschermde planten. U vraagt een deskundige de groeiplaatsen in het veld te markeren en houdt afstand.

- Onkruidbestrijding in de nabijheid van beschermde soorten vindt mechanisch plaats.

- Bij de reiniging en het onderhouden van kolken worden groeiplaatsen van muurplanten ontzien.

- Als het onvermijdelijk is dat beschermde muurplanten worden aangetast, behoudt u minimaal 50% van de groeiplaatsen of u verplaatst minimaal 50% van de muurplanten onder leiding van een deskundige naar een geschikte groeiplaats in de directe nabijheid. U kunt ze ook tijdelijk in een geschikt depot

plaatsen en na de werkzaamheden terugplaatsen.

- Als het onvermijdelijk is dat overige beschermde planten worden aangetast, behoudt u minimaal 25% van de groeiplaatsen of u verplaatst minimaal 25% van de planten onder leiding van een deskundige naar een geschikte groeiplaats in de directe nabijheid. U kunt ze ook tijdelijk in een geschikt depot plaatsen en na de werkzaamheden terugplaatsen.

Toelichting

Muurplanten groeien vaak langzaam en zijn in ons land in relatief grote mate afhankelijk van de stedelijke omgeving, bijvoorbeeld in kolken. Daarom is extra zorgvuldigheid voor de groep soorten op zijn plaats.

Vogels

- Bij werkzaamheden in de **oranje** periode: U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

6.12 Onderhoud van hekken en rasters

Omschrijving werkzaamheid

Het onderhouden, repareren en vervangen van hekwerken, afrasteringen en rasters langs wegen en rondom diverse percelen.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Zoogdieren												
Reptielen												
Amfibieën												
Broedvogels												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Algemeen: Voorkom dat hekken en rasters versnippering van leefgebieden veroorzaken, als ze niet passeerbaar zijn voor zoogdieren en/of amfibieën.

Planten: Voorkom vernieling van groeiplaatsen van beschermde planten tijdens de werkzaamheden.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels.

Gedragsregels in de **oranje** perioden

Planten

- U voorkomt betreding en aantasting van groeiplaatsen van beschermde planten. U vraagt een deskundige de groeiplaatsen in het veld te markeren en houdt afstand.

- Als het onvermijdelijk is dat beschermde planten worden aangetast verplaatst u deze onder leiding van een deskundige naar een geschikte groeiplaats in de directe nabijheid.

Vogels

- Bij werkzaamheden in de **oranje** periode: U houdt bij de werkzaamheden voldoende afstand tot bewoonde nesten. Aangezien de vereiste afstand afhankelijk is van de soort, volgt u het advies op van een deskundige over de wijze waarop u verstoring kunt voorkomen.

6.13 Onderhoud van gebouwen

Omschrijving werkzaamheid

Het gaat om regulier onderhoud van gebouwen, niet om verbouwingen of grootschalige renovaties. Bijvoorbeeld het herstellen van dakbedekkingen, goten en afwateringen, daklijsten, kozijnen, deuren, voegwerk, verwarmingsinstallaties en rioleringen, schilderwerk (schuren, stoppen en schilderen), sproeien en impregneren van gevels, enzovoorts. Ook het onderhoud in gebouwen valt hieronder, dat kan van belang zijn voor bijvoorbeeld vleermuizen en vogels.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vleermuizen												
Vogels												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Planten: Voorkom schade zoveel mogelijk, want vegetaties op muren zijn kwetsbaar en herstellen langzaam.

Vleermuizen: Voorkom vernietiging en verstoring van vaste verblijfplaatsen.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten van broedende vogels. Let speciaal op soorten waarvan de nestplaats jaarrond bescherming behoeft.

Gedragsregels in de oranje perioden

Planten

- U voorkomt aantasting van groeiplaatsen van beschermde (muur)planten. U vraagt een deskundige de groeiplaatsen in het veld te markeren en houdt afstand.
- Als het onvermijdelijk is dat beschermde muurplanten worden aangetast, verplaatst u minimaal 50% van de muurplanten onder leiding van een deskundige naar een geschikte groeiplaats in de directe nabijheid. U kunt ze ook tijdelijk in een geschikt depot plaatsen en na de werkzaamheden terugplaatsen.

Toelichting Muurplanten groeien vaak langzaam en zijn in ons land in relatief grote mate afhankelijk van de stedelijke omgeving. Daarom is extra zorgvuldigheid voor de groep soorten op zijn plaats.

Vleermuizen

- U voert de werkzaamheden uit in een periode, dat de vleermuizen niet in het gebouw niet aanwezig zijn en zodanig dat de vleermuizen de door hen gebruikte ruimte(n) na de werkzaamheden opnieuw kunnen gebruiken.
- Als dat niet mogelijk is, wint u deskundig advies in hoe u de werkzaamheden met zo min mogelijk schade voor de vleermuizen kunt uitvoeren. U volgt het advies op.
- Als U de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen niet kan behouden, bijvoorbeeld door tijdig geschikte alternatieven aan te bieden, vraagt u ontheffing aan.

Vogels

- Als vogels op of in het gebouw broeden: u voert de werkzaamheden uit in een periode dat de vogels het gebouw niet gebruiken en zodanig, dat de vogels na de werkzaamheden opnieuw in of op het gebouw kunnen broeden.
- Als dat niet mogelijk is, wint u deskundig advies in hoe u de werkzaamheden met zo min mogelijk schade voor de broedvogels kunt uitvoeren. U volgt het advies op.
- Als U de functionaliteit van de nestplaatsen niet kan behouden, bijvoorbeeld door tijdig geschikte alternatieven aan te bieden, vraagt u ontheffing aan.

6.14 Verwijderen van drijvend afval

Omschrijving werkzaamheid

Het periodiek verwijderen van zwerfvuil en drijfhout met behulp van machines, prikstokken en bladblazers in stedelijk en landelijk gebied.

Als beschermde soorten van soortgroepen uit onderstaande kalender in het werkgebied aanwezig zijn moet u aanvullende gedragsregels volgen.

Periode soorten	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Vissen												
Muizen												
Vogels												
Insecten												
	Geen maatregelen nodig, wel algemene zorgplicht van toepassing											
	Activiteiten uitvoeren onder voorwaarden (zie onder)											
	Activiteiten niet uitvoeren, tenzij noodzakelijk met strikte maatregelen											

Aandachtspunten

Vissen: Oevervegetaties zijn zeer belangrijk voor de voortplanting en als leefgebied (paaien, eiafzet, schuilplaats voor jongen), voorkom aantasting van de oevervegetatie in het voortplantingsseizoen.

Amfibieën: Oevervegetaties zijn zeer belangrijk voor de voortplanting en als leefgebied (eiafzet, schuilplaats, foerageergebied). Voorkom aantasting van de oevervegetatie in het voortplantingsseizoen.

Grondzoogdieren: In het voortplantingsseizoen geen werkzaamheden uitvoeren nabij holen van waterspitsmuis, noordse woelmuis.

Broedvogels: Voorkom vernieling en verstoring van nesten.

Gedragsregels in de oranje perioden

Vissen/ Amfibieën/ Ongewervelden

- U voorkomt zo veel mogelijk aantasting van waterplantenvegetatie.

Vogels

- U voorkomt verstoring en vernietiging van nesten van broedende vogels.

BIJLAGE 1: Tabelsoorten

TABEL 1 SOORTEN

Zoogdieren

Aardmuis *Microtus agrestis*
Bosmuis *Apodemus sylvaticus*
Bunzing *Mustela putorius*
Dwergmuis *Micromys minutus*
Dwergspitsmuis *Sorex minutus*
Egel *Erinaceus europeus*
Gewone bosspitsmuis *Sorex araneus*
Haas *Lepus europeus*
Hermelijn *Mustela erminea*
Huisspitsmuis *Crocidura russula*
Konijn *Oryctolagus cuniculus*
Mol *Talpa europea*
Ondergrondse woelmuis *Pitymys subterraneus*
Ree *Capreolus capreolus*
Rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus*
Tweekleurige bosspitsmuis *Sorex coronatus*
Veldmuis *Microtus arvalis*
Vos *Vulpes vulpes*
Wezel *Mustela nivalis*
Woelrat *Arvicola terrestris*

Vaatplanten

Aardaker *Lathyrus tuberosus*
Akkerklokje *Campanula rapunculoides*
Brede wespenorchis *Epipactis helleborine*
Breed klokje *Campanula latifolia*
Dotterbloem *Caltha palustris*
Gewone vogelmelk *Ornithogalum umbellatum*
Grasklokje *Campanula rotundifolia*
Grote kaardenbol *Dipsacus fullonum*
Kleine maagdenpalm *Vinca minor*
Knikkende vogelmelk *Ornithogalum nutans*
Koningsvaren *Osmunda regalis*
Slanke sleutelbloem *Primula elatior*
Zwanebloem *Butomus umbellatus*

Slakken

Wijngaardslak *Helix pomatia*

Mieren

Behaarde rode bosmier *Formica rufa*
Kale rode bosmier *Formica polyctena*
Stronkmier *Formica truncorum*
Zwartrugbosmier *Formica pratensis*
Reptielen en amfi bieën
Bruine kikker *Rana temporaria*
Gewone pad *Bufo bufo*
Middelste groene kikker *Rana esculenta*
Kleine watersalamander *Triturus vulgaris*
Meerkikker *Rana ridibunda*

TABEL 2 SOORTEN

Vogels

Alle inheemse vogelsoorten

Vissen

Bermpje *Noemacheilus barbatulus*

Kleine modderkruiper *Cobitis taenia*

Meerval *Silurus glanis*

Rivierdonderpad *Cottus gobio*

Dagvlinders

Moerasparelmoervlinder *Euphydryas aurinia*

Vals heideblauwtje *Lycaeides idas*

Reptielen en amfi bieën

Alpenwatersalamander *Triturus alpestris*

Levendbarende hagedis *Lacerta vivipara*

Zoogdieren

Damhert *Dama dama*

Edelhert *Cervus elaphus*

Eekhoorn *Sciurus vulgaris*

Grijze zeehond *Halichoerus grypus*

Grote bosmuis *Apodemus fl avicollis*

Steenmarter *Martes foina*

Wild zwijn *Sus scrofa*

Vaatplanten

Aangebrande orchis *Orchis ustulata*

Aapjesorchis *Orchis simia*

Beenbreek *Narthecium ossifragum*

Bergklokje *Campanula rhomboidalis*

Bergnachtorchis *Platanthera chlorantha*

Bijenorchis *Ophrys apifera*

Blaasvaren *Cystopteris fragilis*

Blauwe zeedistel *Eryngium maritimum*

Bleek bosvogeltje *Cephalanthera damasonium*

Bokkenorchis *Himantoglossum hircinum*

Brede orchis *Dactylorhiza majalis majalis*

Bruinrode wespenorchis *Epipactis atrorubens*

Daslook *Allium ursinum*

Dennenorchis *Goodyera repens*

Duitse gentiaan *Gentiana germanica*

Franjegentiaan *Gentiana ciliata*

Geelgroene wespenorchis *Epipactis muelleri*

Gele helmbloem *Pseudofumaria lutea*

Gevlekte orchis *Dactylorhiza maculata*

Groene nachtorchis *Coeloglossum viride*

Groensteel *Asplenium viride*

Grote keverorchis *Listera ovata*

Grote muggenorchis *Gymnadenia conopsea*

Gulden sleutelbloem *Primula veris*

Harlekijn *Orchis morio*

Herfstschroeforchis *Spiranthes spiralis*

Hondskruid *Anacamptis pyramidalis*

Honingorchis *Herminium monorchis*

Jeneverbes *Juniperus communis*

Klein glaskruid *Parietaria judaica*

Kleine keverorchis *Listera cordata*

Kleine zonnedauw *Drosera intermedia*

Klokjesgentiaan *Gentiana pneumonanthe*

Kluwenklokje *Campanula glomerata*

Koraalwortel *Corallorhiza trifida*

Kruisbladgentiaan *Gentiana cruciata*

Lange ereprijs *Veronica longifolia*

Lange zonnedauw *Drosera anglica*

Mannetjesorchis *Orchis mascula*

Maretak *Viscum album*

Moeraswespenorchis *Epipactis palustris*

Muurbloem *Erysimum cheiri*

Parnassia *Parnassia palustris*

Pijlscheefkelk *Arabis hirsuta sagittata*

Poppenorchis *Aceras anthropophorum*

Prachtklokje *Campanula persicifolia*

Purperorchis *Orchis purpurea*

Rapunzelklokje *Campanula rapunculus*

Rechte driehoeksvaren *Gymnocarpium*

robertianum

Rietorchis *Dactylorhiza majalis praetermissa*

Ronde zonnedauw *Drosera rotundifolia*

Rood bosvogeltje *Cephalanthera rubra*

Ruig klokje *Campanula trachelium*

Schubvaren *Ceterach officinarum*

Slanke gentiaan *Gentiana amarella*

Soldaatje *Orchis militaris*

Spaanse ruiter *Cirsium dissectum*

Steenanjer *Dianthus deltoides*

Steenbreekvaren *Asplenium trichomanes*

Stengelloze sleutelbloem *Primula vulgaris*

Stengelomvattend havikskruid *Hieracium*

amplexicaule

Stijf hardgras *Catapodium rigidum*

Tongvaren *Asplenium scolopendrium*

Valkruid *Arnica montana*

Veenmosorchis *Hammarbya paludosa*

Veldgentiaan *Gentiana campestris*

Veldsalie *Salvia pratensis*

Vleeskleurige orchis *Dactylorhiza incarnata*

Vliegenorchis *Ophrys insectifera*

Vogelnestje *Neottia nidus-avis*

Voorjaarsadonis *Adonis vernalis*

Wantsenorchis *Orchis coriophora*

Waterdrieblad *Menyanthes trifoliata*

Weideklokje *Campanula patula*

Welriekende nachtorchis *Platanthera bifolia*

Wilde gagel *Myrica gale*

Wilde herfsttijloos *Colchicum autumnale*

Wilde kievitsbloem *Fritillaria meleagris*

Wilde marjolein *Origanum vulgare*

Wit bosvogeltje *Cephalanthera longifolia*

Witte muggenorchis *Pseudorchis albida*

Zinkviooltje *Viola lutea calaminaria*

Zomerklokje *Leucjum aestivum*

Zwartsteel *Asplenium adiantum-nigrum*

Kevers

Vliegend hert *Lucanus cervus*

Kreeftachtigen

Rivierkreeft *Astacus astacus*

TABEL 3 SOORTEN

Zoogdieren	Kleine dwergvleermuis <i>Pipistrellus pygmaeus</i>
Boommarter <i>Martes martes</i>	Kleine hoefijzerneus <i>Rhinolophus hipposideros</i>
Das <i>Meles meles</i>	Laatvlieger <i>Eptesicus serotinus</i>
Eikelmuis <i>Eliomys quercinus</i>	Meervleermuis <i>Myotis dasycneme</i>
Gewone zeehond <i>Phoca vitulina</i>	Mopsvleermuis <i>Barbastella barbastellus</i>
Veldspitsmuis <i>Crociodura leucodon</i>	Nathusius' dwergvleermuis <i>Pipistrellus nathusii</i>
Waterspitsmuis <i>Neomys fodiens</i>	Noordse woelmuis <i>Microtus oeconomus</i>
Reptielen en amfi bieën	Otter <i>Lutra lutra</i>
Adder <i>Vipera berus</i>	Rosse vleermuis <i>Nyctalus noctula</i>
Hazelworm <i>Anguis fragilis</i>	Tuimelaar <i>Tursiops truncatus</i>
Ringslang <i>Natrix natrix</i>	Tweekleurige vleermuis <i>Vespertilio murinus</i>
Vinpoetsalamander <i>Triturus helveticus</i>	Vale vleermuis <i>Myotis myotis</i>
Vuursalamander <i>Salamandra salamandra</i>	Watervleermuis <i>Myotis daubentonii</i>
Vissen	Wilde kat <i>Felis silvestris</i>
Beekprik <i>Lampetra planeri</i>	Witfl ankdolfin <i>Lagenorhynchus acutus</i>
Bittervoorn <i>Rhodeus cericeus</i>	Witsnuitdolfin <i>Lagenorhynchus albirostris</i>
Elrits <i>Phoxinus phoxinus</i>	Reptielen en amfibieën
Gestippelde alver <i>Alburnoides bipunctatus</i>	Boomkikker <i>Hyla arborea</i>
Grote modderkruiper <i>Misgurnus fossilis</i>	Geelbuikvuurpad <i>Bombina variegata</i>
Rivierprik <i>Lampetra fl uviatilis</i>	Gladder slang <i>Coronella austriacus</i>
Dagvlinders	Heikikker <i>Rana arvalis</i>
Bruin dikkopje <i>Erynnis tages</i>	Kamsalamander <i>Triturus cristatus</i>
Dwergblauwtje <i>Cupido minimus</i>	Knofl ookpad <i>Pelobates fuscus</i>
Dwergdikkopje <i>Thymelicus acteon</i>	Muurhagedis <i>Podarcis muralis</i>
Groot geaderd witje <i>Aporia crataegi</i>	Poelkikker <i>Rana lessonae</i>
Grote ijsvogelvlinder <i>Limenitis populi</i>	Rugstreepad <i>Bufo calamita</i>
Heideblauwtje <i>Plebejus argus</i>	Vroedmeesterpad <i>Alytes obstetricans</i>
Iepepage <i>Strymonidia w-album</i>	Zandhagedis <i>Lacerta agilis</i>
Kalkgraslanddikkopje <i>Spialia sertorius</i>	Dagvlinders
Keizersmantel <i>Argynnis paphia</i>	Donker pimperlblauwtje <i>Maculinea nausithous</i>
Klaverblauwtje <i>Cyaniris semiargus</i>	Grote vuurvlinder <i>Lycaena dispar</i>
Purperstreeparmoervlinder <i>Brenthis ino</i>	Pimperlblauwtje <i>Maculinea teleius</i>
Rode vuurvlinder <i>Palaeochrysopterus hippothoe</i>	Tijmblauwtje <i>Maculinea arion</i>
Rouwmantel <i>Nymphalis antiopa</i>	Zilverstreephooibeestje <i>Coenonympha hero</i>
Tweekleurig hooibeestje <i>Coenonympha arcania</i>	Libellen
Veenbesparelmoervlinder <i>Bolaria aquilonais</i>	Bronslibel <i>Oxygastra curtisii</i>
Veenhooibeestje <i>Coenonympha tullia</i>	Gaffellibel <i>Ophiogomphus cecilia</i>
Veldparelmoervlinder <i>Melitaea cinxia</i>	Gevlekte witsnuitlibel <i>Leucorrhinia pectoralis</i>
Woudparelmoervlinder <i>Melitaea diamina</i>	Groene glazenmaker <i>Aeshna viridis</i>
Zilvervlek <i>Clossiana euphrosyne</i>	Noordse winterjuffer <i>Sympecma paedisca</i>
Vaatplanten	Oostelijke witsnuitlibel <i>Leucorrhinia albifrons</i>
Groot zeegras <i>Zostera marina</i>	Rivierrombout <i>Stylurus fl avipes</i>
Zoogdieren	Sierlijke witsnuitlibel <i>Leucorrhinia caudalis</i>
Baardvleermuis <i>Myotis mystacinus</i>	Vissen
Bechstein's vleermuis <i>Myotis bechsteinii</i>	Houting <i>Conogonon oxyrrhynchus</i>
Bever <i>Castor fi ber</i>	Steur <i>Acipenser sturio</i>
Bosvleermuis <i>Nyctalus leisleri</i>	Vaatplanten
Brandt's vleermuis <i>Myotis brandtii</i>	Drijvende waterweegbree <i>Luronium natans</i>
Bruinvis <i>Phocoena phocoena</i>	Groenknolorchis <i>Liparis loeselii</i>
Euraziatische lynx <i>Lynx lynx</i>	Kruipend moerasscherm <i>Apium repens</i>
Franjestaart <i>Myotis nattereri</i>	Zomerschroeforchis <i>Spiranthes aestivalis</i>
Gewone dolfin <i>Delphinus delphis</i>	Kevers
Gewone dwergvleermuis <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Brede geelrandwaterroofkever <i>Dytiscus latissimus</i>
Gewone grootoorvleermuis <i>Plecotus auritus</i>	Gestreepte waterroofkever <i>Graphoderus</i>
Grijze grootoorvleermuis <i>Plecotus austriacus</i>	<i>bilineatus</i>
Grote hoefijzerneus <i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Heldenbok <i>Cerambyx cerdo</i>
Hamster <i>Cricetus cricetus</i>	Juchtlerkever <i>Osmoderma eremita</i>
Hazelmuis <i>Muscardinus avellanarius</i>	Tweekleppigen
Ingekorven vleermuis <i>Myotis emarginatus</i>	Bataafse stroommossel <i>Unio crassus</i>

BIJLAGE 2: Richtlijnen zorgvuldig handelen

Voor het de uitvoering van werkzaamheden in het algemeen en met name wanneer er in de openbare ruimte beschermde planten en dieren voorkomen, dient de opdrachtnemer invulling te geven aan de algemene zorgplicht en zorgvuldig handelen. Het betreft het tegengaan van beschadiging, verontrusting en doden van (algemeen) beschermde planten en dieren. Per project dient dit specifiek te worden uitgewerkt in het plan van aanpak.

Het gaat om de volgende aspecten:

- insporing en bodemverdichting
- fysieke aanwezigheid
- geluidsoverlast
- werkperioden
- werkrichting
- gefaseerd werken
- gebruik meststoffen en bestrijdingsmiddelen

Insporing en bodemverdichting

Voor het behoud van de aanwezige (bodem-)vegetaties dient de insporing van werktuigen en de verdichting van de bodem tot een minimum te worden beperkt. Hiervoor gelden de volgende richtlijnen die in samenspraak met de opdrachtgever ingevuld dienen te worden (maatwerk op basis van de terreindraagkracht, seizoen e.d.) :

- bepaal maximaal toegestane insporing ten opzichte van het maaiveld;
- bepaal maximale toename verdichting gedurende de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden;
- beperk het aantal verplaatsingen van werktuigen tot een minimum (combineer werktuigen en werkgangen);
- voer geen werkzaamheden met zware machines in natte perioden uit;
- stem bandenspanning af op terreinomstandigheden;
- gebruik vaste aan- en afvoerroutes voor materiaal en materieel.

Fysieke aanwezigheid

Op het moment dat er gewerkt wordt, vindt er verstoring/verontrusting plaats door het aanwezig zijn (geldt met name voor vogels en zoogdieren). Om dit te beperken dient de verstoringperiode tot een minimum beperkt te worden.

Hiervoor gelden de volgende richtlijnen:

- beperk het aantal verstoringmomenten: concentreer of combineer maatregelen per locatie zo veel mogelijk;
- optimaliseer het werkproces zo dat de maatregel in een beperkte tijd kan plaatsvinden;
- werk met werktuigen voorzien van een afgesloten cabine waardoor wordt de fysieke aanwezigheid van de mens door de aanwezige dieren als beperkt wordt ervaren.

Geluidsoverlast

Om verstoring van aanwezige fauna tegen te gaan dient geluidsoverlast als gevolg van werktuigen tot een minimum beperkt te worden. Hiervoor gelden de volgende richtlijnen:

- beperk het aantal piekmomenten qua geluid;
- beperk verrassingen en laat gewenning optreden (dus niet de motorzaag starten onder een boom met een bewoond nest).

Werkperioden

De Flora- en faunawet schrijft geen werkperioden voor. In principe is er dan ook ruimte om jaarrond werkzaamheden te organiseren. De wet staat puur voor de bescherming van soorten. De opdrachtgever kan werkperioden voorschrijven (bijvoorbeeld op basis van een natuurkalender/gebiedsspecifieke risicotabel en een natuurzonerings).

In algemene zin dient rekening gehouden te worden met de volgende perioden:

- broedseizoen;
- voortplanting amfibieën;
- winterrust zoogdieren, vogels, amfibieën en reptielen.

Werkrichting

Ondanks zorgvuldig handelen is verstoring van met name fauna niet altijd onvermijdelijk. Indien er verstoring plaats vindt, dient er een goede vluchtroute beschikbaar te zijn (geldt met name voor vogels en zoogdieren). Een vluchtroute moet altijd beschikbaar zijn, dit om bijvoorbeeld verkeersslachtoffers te voorkomen.

Werk van een drukke rand van een groengebied (bijvoorbeeld hoofdontsluitingsweg of woonwijk) naar een rustige rand of groene kern (bijvoorbeeld overig groengebied, buitengebied). Werk bij onderhoudswerkzaamheden langs oevers van land naar water.

Gefaseerd werken

Voor het in stand houden van beschermde flora en fauna in relatie tot het verrichten van noodzakelijk onderhoud is het niet altijd mogelijk onderhoudsacties uit te stellen. Door het onderhoud in delen uit te voeren kan beschermde flora en de aanwezige beschermde fauna behouden blijven. Vormen van dit gefaseerd werken zijn:

- enkele te onderhouden objecten volledig overslaan (b.v. 2 van de 10 sloten)
- stroken van een object overslaan (b.v. buitenste meters van een wegberm)
- delen van het object overslaan (b.v. hoekje van het heestervak waar eenden broeden)

Gebruik meststoffen en bestrijdingsmiddelen

Afhankelijk van wet- en regelgeving en het gemeentelijk beleid is het toepassen van bepaalde bestrijdingsmiddelen in groenvoorzieningen toegestaan. In relatie tot het voorkomen van beschermde flora en fauna dient het gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen te worden beperkt, waarbij de volgende keuzevolgorde geldt:

1e keus: mechanische bestrijding

2e keus: biologische bestrijding

3e keus: chemische bestrijding

Dit moet in overleg met de opdrachtgevende gemeente worden bepaald.

BIJLAGE 3: Meldingsformulier

WERKZAAMHEDEN DIE AFWIJKEN VAN DE GEDRAGSCODE FLORA- EN FAUNAWET OF HET WERKPLAN FLORA- EN FAUNAWET

- Aard en omschrijving van de geplande werkzaamheden

Bestendig beheer:

- Maaien gras/ kruidenvegetatie
- Maaien oevers en moeras
- Schonen van wateren
- Baggeren van wateren
- Snoeien bomen, struiken en heesters
- Dunnen van houtopstanden, rooien van bomen en struiken
- Onderhoud groenvoorzieningen
- Onderhoud oevers
- Onderhoud verhardingen
- Onderhoud hekken en roosters
- Onderhoud van gebouwen
- Verwijderen drijvend afval
(aankruisen wat van toepassing is)

Beschrijving van de locatie (adres /.....)

.....

.....

.....

- Afwijking t.o.v. bestek/ werkomschrijving of gedragscode

Naam van het betreffende bestek :..... (invullen indien van toepassing)

Registratienummer van het betreffende bestek :..... (invullen indien van toepassing)

Periode uit te voeren werkzaamheden : van ___ - ___ - 20__ tot en met ___ - ___ - 20__

Het moment van de uit te voeren werkzaamheden valt in periode ..... (zie natuurkalender)

Beschrijf in hoeverre wordt afgeweken van het bestek:.....

.....

.....

.....

.....

(invullen indien van toepassing)

Beschrijf waarom de werkzaamheden niet in de voorkeursperiode of conform het bestek kunnen worden uitgevoerd:

.....
.....
.....
.....

Op basis van eerder uitgevoerde inventarisaties wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van de volgende beschermde plant- en of diersoorten:

.....
.....
.....

(indien van toepassing: zie ecologisch werkplan van het betreffende bestek)

- Aanvullende inspectie beschermde planten- en diersoorten

Is een aanvullende inspectie naar de aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten uitgevoerd?:

Ja   Nee   (aankruisen wat van toepassing is)

Reden om wel/geen inspectie uit te voeren:.....

.....

Naam inspecteur :..... (invullen indien van toepassing)

Functie :..... (invullen indien van toepassing)

Tijdens de inspectie op aanwezigheid van beschermde soorten zijn de volgende beschermde planten- en / of diersoorten aangetroffen: (vindplaatsen in het veld markeren of op kaart intekenen)

Tabel 2: .....

Tabel 3: .....

Vogels / nesten:.....

- Te treffen maatregelen

Maatregelen die worden getroffen om aanwezige populaties van de aanwezige beschermde soorten te ontzien: (bijvoorbeeld faseren in tijd en ruimte of afvissen en overplaatsen)

.....
.....
.....
.....

- Melding

Werkzaamheden die afwijken van de gedragscode Flora- en faunawet of het bestek moeten z.s.m. worden gemeld aan de projectleider van de gemeente Schagen die belast is met directievoering. Is de afwijking gemeld?:

Ja : gemeld op _____ - _____ - _____ (aankruisen wat van toepassing is)

Nee : omdat ..... (aankruisen wat van toepassing is)

- Parafering

Gezien: projectleider gemeente Schagen

Naam:

Handtekening:

Datum:

.....

.....

_____ - _____ - _____

Gezien: ecologisch medewerker

Naam:

Handtekening:

Datum:

.....

.....

_____ - _____ - _____

BIJLAGE 4: Werkplan Flora- en faunawet

<<naam project>>

Auteur: : <<invullen>>
Document nr. : <<invullen>>
Datum : <<invullen>>
Versie : 1.0
Status : <<concept/ definitief>>

Controle door ecologische medewerker:
<<naam controleur>> Paraaf: .....

Inleiding

Gedragscode Flora- en faunawet

Door de gemeente Schagen is een gedragscode "bestendig beheer" opgesteld. Het doel van de gedragscode Flora- en faunawet "bestendig beheer" is om op effectieve en efficiënte wijze invulling te geven aan de Flora- en Faunawet.

In de gedragscode is uitgewerkt voor welke werkzaamheden een vrijstelling geldt voor het aanvragen van een ontheffing en aan welke voorwaarden daarbij moet worden voldaan.

Werkplan

Dit werkplan heeft betrekking op << **NAAM PROJECT** >>

Inhoud werkplan

Dit werkplan Flora- en faunawet beschrijft:

- De *organisatie* en de tijdens de uitvoering van het project te volgen *procedures* en *instructies* t.a.v. de voorschriften in de 'Gedragscode Flora- en faunawet bestendig beheer' (gedragscode);
- De voor uitvoering van de in dit werkplan beschreven werkzaamheden relevante, uit de gedragscode voortvloeiende, *werkprotocollen* van de gemeente.

Dit werkplan Flora- en faunawet is een dynamisch document. Het document wordt **voorafgaand** aan de uitvoering van werkzaamheden opgesteld. Indien gewenst vindt verdere detaillering en actualisering van het werkplan tijdens de uitvoering van de werkzaamheden plaats.

Voor aanvang van de uitvoering van werkzaamheden moet in beeld zijn gebracht welke beschermde planten en diersoorten aanwezig zijn, hoe het werkterrein is gewaardeerd in de natuurwaardenkaart, welke werkzaamheden worden uitgevoerd, hoe deze werkzaamheden worden uitgevoerd en wat het verwachte effect van deze werkzaamheden op de aanwezige beschermde soorten is. De resultaten van deze analyse, inclusief (afspraken over) te treffen maatregelen om effecten te voorkomen of beperken zijn vastgelegd in dit werkplan

Doel

Dit werkplan heeft tot doel:

- Gedragscodeproof uitvoeren van werkzaamheden binnen de regelgeving van de Flora- en faunawet;
- Vastleggen en documenteren van de werkwijze en de manier waarop rekening wordt gehouden met beschermde flora en fauna;
- Voldoende instrueren van eigen medewerkers van de gemeente Schagen of ingehuurde partijen;
- Basis voor werkinstructie uitvoerende medewerkers.

Dit werkplan is ondermeer bedoeld voor het instrueren van uitvoerend personeel over hoe en waar te werken en de aanwezigheid van beschermde soorten en de afstemming.

Partijen die in opdracht van de gemeente handelen (loonwerkers, aannemers, onderzoekers e.d.) moeten de gedragscode bestendig beheer naleven. Dit doen zij door zich voor de start van de uitvoering van werkzaamheden te conformeren aan dit werkplan Flora- en faunawet.

Partijen die in opdracht van de gemeente handelen worden geacht zorgvuldig te werken en de instructie van het door hen in te zetten personeel, inclusief onderaannemers, te verzorgen. Uitgangspunt is dat een opdrachtnemer zich aan dit plan conformeert op het moment van inschrijving voor een bepaald werk.

Werkgebied en aanwezige soorten

Beschrijving werkgebied in relatie tot natuurwaardenkaart

Bepaal of het werkgebied een ecologisch waardevol gebied betreft, zoals gebieden binnen de Ecologische Hoofdstructuur, Natura 2000, overig natuurterreinen of andere waardevolle gebieden. Gebruik hierbij de natuurwaardenkaart van de gemeente Schagen.

<<Beschrijf het plangebied en waar plangebied ligt>>

<< kaart invoegen>>

Beschermden soorten

In de gedragscode bestendig beheer van de gemeente Schagen staat:

- Voor bestendig beheer is een uitvoerige inventarisatie voorafgaand aan werkzaamheden niet nodig. Wel dient op soorten te worden gecontroleerd vlak voor of tijdens de werkzaamheden en is uiteraard de algemene zorgplicht van toepassing. Immers, een soort zal zeer waarschijnlijk voorkomen juist doordat bestendig beheer wordt uitgevoerd.
- Voordat de beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden gestart is bekend in hoeverre er sprake is van de aanwezigheid van één of meerdere soorten. Indien dit nog niet voor aanvang van de werkzaamheden duidelijk is zal een inventarisatie worden uitgevoerd om de natuurwaarden inzichtelijk te maken. Afhankelijk van de uit te voeren werkzaamheden en de aard daarvan wordt ingeschat wanneer een inventarisatie wordt uitgevoerd. Als voorbeeld wordt het wekelijks maaien van gras binnen de kernen genoemd. De inventarisatie kan dan tijdens het maaien worden uitgevoerd terwijl bij baggeren een grotere inventarisatie nodig zal zijn. De natuurkalender wordt geraadpleegd voor het plannen van de beheer- en onderhoudswerkzaamheden.

Afhankelijk van het type werkgebied en de dekkingsgraad van verspreidingsgegevens is aanvullend soortonderzoek nodig. Informeer altijd bij de ecologische medewerkers van de gemeente Schagen of er zwaarder beschermde soorten voorkomen. In alle overige gevallen wordt uitgegaan van het voorzorgsbeginsel.

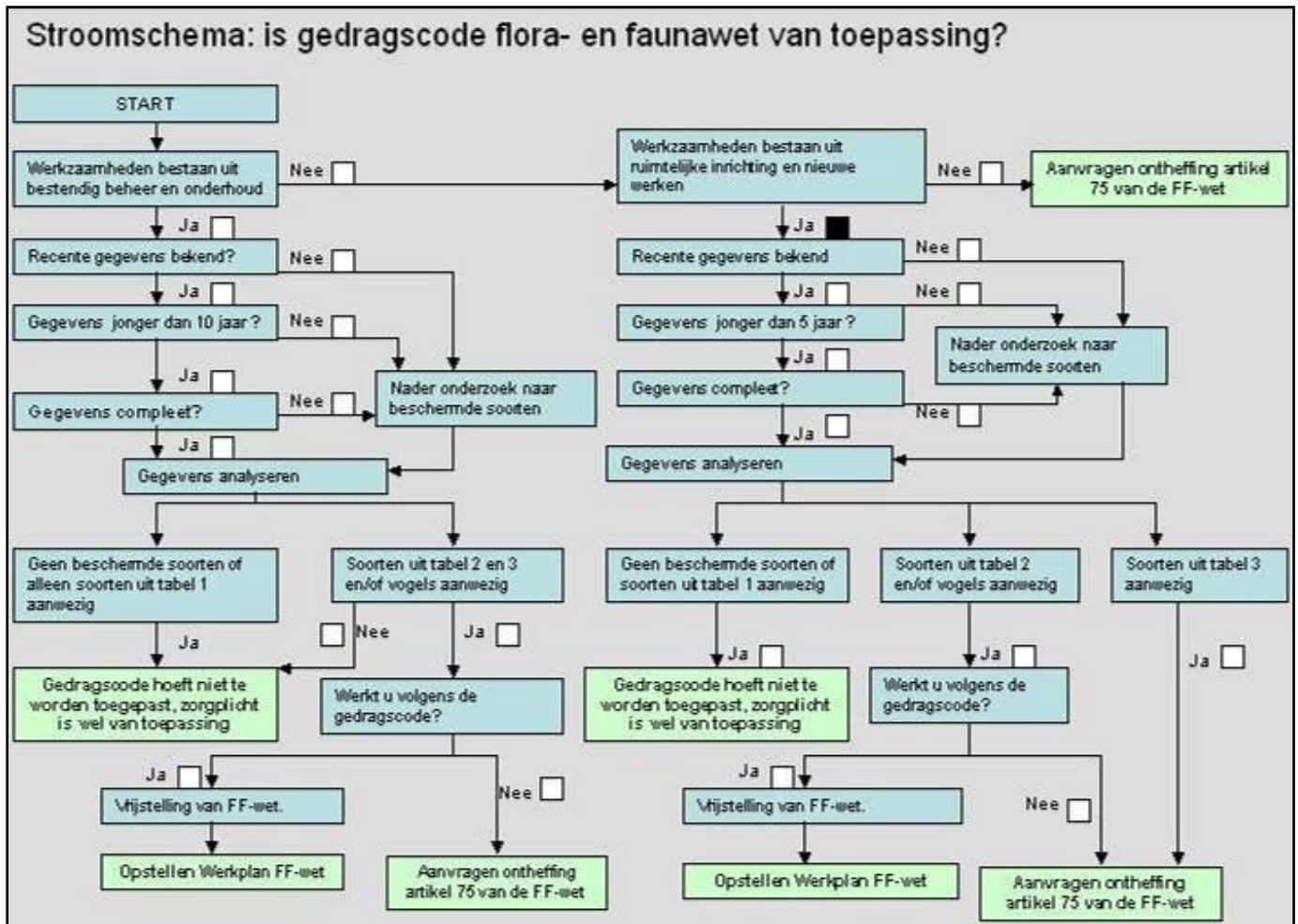
<<Beschrijf:

- Motiveer waarom eventueel van het 'voorzorgsbeginsel' uit gegaan kan worden;
- welk aanvullend (veld)onderzoek is uitgevoerd;
- welke (beschermden) planten en diersoorten daarbij zijn aangetroffen>>

Gedragscode van toepassing?

<<Vul onderstaand schema in>>

Resultaat invullen schema:	Vervolgstep
☐ Gedragscode hoeft niet te worden toegepast, zorgplicht is wel van toepassing	Geen.
☐ Aanvragen ontheffing artikel 75 FF-wet	Aanvragen ontheffing artikel 75 FF-wet bij LNV
☐ Vrijstelling FF-wet	Verder uitwerken van dit werkplan.

Werkzaamheden

Beschrijving werkzaamheden

<<omschrijving van de geplande werkzaamheden. Bestek of werkschrijving>>

Materieel

<<omschrijving in te zetten materieel>>

Periode

<<per type activiteit beschrijven van de periode waarin de werkzaamheden zijn gepland (in relatie tot natuurkalender)>>

Werkwijze

Voorwaarden

<<Beschrijf op basis van de GEDRAGSCODE en de WERKPROTOCOLLEN de algemene voorwaarden die van toepassing zijn op de uitvoering van de werkzaamheden>>

Werkprotocollen

<<Beschrijf op basis van de GEDRAGSCODE en de WERKPROTOCOLLEN welke werkprotocollen van toepassing zijn op de geplande werkzaamheden>>

Voorkeursperiode voor uitvoering van werkzaamheden

<<Beschrijf op basis van de GEDRAGSCODE en de WERKPROTOCOLLEN per aanwezige (beschermd) soort in welke periode de geplande werkzaamheden bij voorkeur moeten worden uitgevoerd (natuurkalender)>>

Noodzakelijke afwijkingen ten aanzien van gedragscode

<<Als niet kan worden voldaan aan de vereisten uit de gedragscode:

- Beschrijf hoe de gemeente de geplande werkzaamheden uit wil (laten) voeren;
- Beschrijf welke onderdelen van de werkzaamheden afwijken van de vereisten uit de gedragscode;
- Beschrijf waarom niet kan worden voldaan aan de vereisten uit de gedragscode;
- Beschrijf op welke manier rekening wordt gehouden met de aanwezigheid en bescherming van (beschermd) planten en diersoorten;
- Beschrijf eventueel aanvullende gedragscodes of protocollen die wel aansluiten bij de werkzaamheden>>

Procedure

Verplichtingen opdrachtnemer

Iedere opdrachtnemer is tenminste verantwoordelijk voor:

- Het kennis nemen en naleven van de bepalingen uit dit werkplan Flora- en faunawet;
- Het kennisnemen en naleven van de bepalingen uit de werkprotocollen van de gemeente Schagen;
- Het kennisnemen en naleven van de richtlijnen uit de gedragscode Flora- en faunawet bestendig beheer van de gemeente Schagen;
- Het kennisnemen van de natuurwaardenkaart van de gemeente Schagen;
- Het voorkomen van incidenten;
- Het niet doden, beschadigen of verstoren van aanwezige beschermde planten en dieren;
- Het tot een minimum beperken van natuurschade ten gevolge van activiteiten;
- Het instrueren van uitvoerend personeel en onderaannemers (werkinstructie) over de inhoud van dit werkplan

De opdrachtnemer wijst een ter zake deskundig medewerker aan die verantwoordelijk is voor het toezicht op het naleven van de werkprotocollen, richtlijnen uit de gedragscode en de uitvoering van het werkplan Flora- en faunawet. Deze medewerker heeft daartoe voldoende bevoegdheden.

Opdrachtnemer werkt actief met de directie (en met eventuele andere werkgevers) mee om de negatieve effecten op aanwezige (beschermd) planten en diersoorten zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Overleg

Overleg met de gemeente Schagen moet in ieder geval plaatsvinden als dit werkplan onduidelijkheden bevat of vragen oproept. Deze regel geldt in ieder geval voor:

- Uitvoerend personeel van de gemeente Schagen;
- Partijen die in opdracht van de gemeente Schagen werkzaamheden uitvoeren of;
- Uitvoerend personeel van partijen die in opdracht van de gemeente Schagen werkzaamheden uitvoeren.

Incidenten moeten direct worden gemeld bij de gemeente Schagen (projectleider). De hierbij te volgen procedure is beschreven in het document 'meldingsformulier incident'.

Voor aanvang van de uitvoering vindt een startoverleg plaats tussen de projectleider van de gemeente Schagen en het uitvoerend personeel. Tijdens het startoverleg worden in ieder geval de te nemen maatregelen in het kader van de Flora en Faunawet besproken.

Tijdens de uitvoering vindt, afhankelijk van de aard van de werkzaamheden, periodiek overleg plaats. Zo nodig wordt tijdens het periodiek overleg de naleving van de maatregelen, het plaatsvinden van incidenten en de vondst van niet eerder bekende beschermde soorten besproken.

Ecologisch dossier

Tijdens de uitvoeringsperiode wordt door de gemeente Schagen en door partijen die in opdracht van de gemeente Schagen werkzaamheden uitvoeren een ecologisch dossier bijgehouden. Het dossier bestaat minimaal uit:

1. Werkplan Flora- en faunawet;
2. Werkinstructie uitvoerend personeel;
3. Ingevulde dagrapporten, werkformulieren etc.;
4. Verslagen van afspraken op ecologische gebied;
5. Eventueel: ingevulde meldingsformulieren.

Volledig ingevulde dagrapporten, werkformulieren e.d. worden periodiek aangeleverd aan de gemeente Schagen. Als hier geen specifieke afspraken over zijn gemaakt geldt dat deze formulieren minimaal maandelijks worden aangeleverd.

Maximaal 2 weken na afronding van de laatste werkzaamheden (van het seizoen) wordt het ecologisch dossier door de opdrachtnemer aangeleverd aan de gemeente Schagen.

Betrokken partijen

Gemeente Schagen

Gemeente Schagen

<<AFDELING>>

<<ADRES>>

<<POSTCODE – WOONPLAATS>>

<<CONTACTPERSOON>>

<<TELEFOON>>

<<FAX>>

Opdrachtgever is voor de in dit werkplan beschreven werkzaamheden het eerste aanspreekpunt voor interne medewerkers en opdrachtnemer(s).

Ecologisch medewerker gemeente Schagen

Ecologisch medewerker tijdens de uitvoeringsfase namens de gemeente Schagen is:

<<NAAM} {FUNCTIE>>

<<ADRES>>

<<POSTCODE – WOONPLAATS>>

<<TELEFOON>>

<<MOBIEL>>

<<EMAIL>>

<<FAX>>

De ecologisch medewerker is ter zake deskundig. Hij of zij adviseert de gemeente Schagen op het gebied van ecologie.

Opdrachtnemer (partij die in opdracht van de gemeente Schagen werkzaamheden uitvoert)

Opdrachtnemer tijdens de uitvoeringsfase werkzaamheden uit zal voeren is:

<<NAAM OPDRACHTNEMER>>

<<ADRES>>

<<POSTCODE – WOONPLAATS>>

<<CONTACTPERSOON>>

<<TELEFOON>>

<<MOBIEL>>

<<EMAIL>>

De hierboven genoemde medewerker is namens opdrachtnemer eindverantwoordelijk voor het conform de gedragscode uitvoeren van werkzaamheden. Hij/zij is het eerste aanspreekpunt voor de projectleider van de gemeente Schagen, verzorgt de instructie van uitvoerend personeel, draagt zorg voor het tijdig en volledig invullen van dagrapporten, werkformulieren en meldingsformulieren en verzorgt de tijdige verzending van deze rapportages naar de gemeente Schagen.

Ecologisch medewerker van opdrachtnemer

Voor de ecologische coördinatie tijdens de uitvoeringsfase is **door de opdrachtnemer** aangesteld:

<<NAAM OPDRACHTNEMER>>

<<NAAM} {FUNCTIE>>

<<ADRES>>

<<POSTCODE – WOONPLAATS>>

<<TELEFOON>>

<<FAX>>

De coördinatietaken en -verantwoordelijkheden omvatten de totale uitvoeringsduur en alle activiteiten samenhangend met het werk.

Incidenten

Definitie

Ondanks de genomen voorzorgsmaatregelen is het niet mogelijk om incidenten uit te sluiten. Een incident in het kader van de gedragscode is:

“een ongewenste en ongeplande gebeurtenis die leidt tot schade aan beschermde planten en/of dieren”.

Meldingsprocedure

1. Een **incident in het kader van de gedragscode** als ook **controle door de AID / Arbeidsinspectie** met daaruit eventueel voortvloeiend proces-verbaal, stilleggen van het werk of andere opmerkingen van de overheid moet door de voor uitvoering van werkzaamheden verantwoordelijk medewerker direct telefonisch worden gemeld bij de projectleider van de gemeente Schagen;
2. De schriftelijke rapportage (meldingsformulier incident) moet door de coördinator uitvoeringsfase binnen 24 uur aan de projectleider van de gemeente Schagen worden aangeleverd. Hierbij moet gebruik gemaakt worden van het formulier zoals is opgenomen in de bijlage.
3. Het incident wordt in opdracht van de projectleider van de gemeente Schagen door een ter zake deskundige (bijvoorbeeld een erkend ecoloog) geanalyseerd en geëvalueerd;
4. Het meldingsformulier incident wordt door de projectleider van de gemeente Schagen gebruikt om het incident eventueel bij het Ministerie van LNV te melden.
5. Op basis van een ecologisch oordeel door een ter zake deskundige kunnen maatregelen worden genomen om de bestaande situatie te verhelpen en herhaling van het incident in de toekomst te voorkomen.

Voorbeelden van incidenten

Onder incidenten kan verstaan worden:

- Vissen zwemmen aan de oppervlakte (luchthappen) tijdens uitvoering werkzaamheden;
- Dode vissen in de nabijheid van het werk;
- Het onverwachts aantreffen van zeldzame broedende vogels;
- Het per ongeluk doden of beschadigen van beschermde planten en diersoorten;
- Het aantreffen van beschermde soorten waarvan de aanwezigheid uit de beschikbare gegevens niet is gebleken.

Monitoring

Waarom monitoring?

Monitoring is noodzakelijk om:

- (achteraf) vast te kunnen stellen of gedurende de uitvoering conform de voorgeschreven eisen uit de gedragscode, het werkprotocol en het bestek/ werkomschrijving is gewerkt;
- Vaststellen van de effectiviteit en uitvoerbaarheid van getroffen maatregelen;
- Aantoonbaar maken dat er zorgvuldig en conform de gedragscode is gewerkt.

Het bevoegd gezag houdt de gemeente Schagen verantwoordelijk voor het naleven van de gedragscode en alles wat daaruit voortvloeit. De gemeente Schagen zal op haar buurt haar opdrachtnemers verantwoordelijk houden voor het door hen naleven van de bestekken, inclusief het bijbehorende werkplan flora- en faunawet.

Doel

Indien nodig achteraf kunnen aantonen dat er zorgvuldig is gewerkt en dat de richtlijnen uit de gedragscode, het werkprotocol en het bestek zo goed mogelijk zijn gevolgd. Daarnaast wordt gestreefd naar het verder verbeteren van beschikbare informatie over het voorkomen van beschermde soorten en het verder verbeteren van de effectiviteit en uitvoerbaarheid van de werkprotocollen.

Verantwoordelijkheden

De gemeente Schagen zal op basis van steekproeven controleren of:

- Uit te voeren controles daadwerkelijk worden uitgevoerd en de daarbij in te vullen dagrapporten, werkformulieren en meldingsformulieren daadwerkelijk en tijdig worden ingevuld en verzonden;
- Er wordt gewerkt conform de voorgeschreven werkwijze.

De projectleider van de gemeente Schagen is verantwoordelijk voor het (laten) uitvoeren van controles.

Eisen m.b.t. de werkwijze en documentatie

Uitvoerend medewerkers en (medewerkers van) partijen die in opdracht van de gemeente Schagen werkzaamheden uitvoeren zijn verplicht:

- Alle controles¹ en handelingen zoals beschreven in dit werkplan uit te voeren;
- Controles tijdig en conform de betreffende formulieren aangegeven frequentie uit te voeren;
- Uitvoering van controles af te tekenen op het betreffende formulier;
- de formulieren periodiek (minimaal eens per maand) ter beschikking te stellen aan de gemeente Schagen;
- Incidenten direct conform de in dit werkplan beschreven procedure te melden en vast te leggen op het daarvoor bedoelde formulier;
- Afwijkingen van de in dit werkplan beschreven werkwijze vast te leggen én te melden conform de op het daarvoor bedoelde meldingsformulier beschreven procedure.

Dit werkplan en alle relevante formulieren (gedragscode, werkprotocollen, dagrapporten, werkformulieren, meldingsformulieren) moet altijd op het werk aanwezig te zijn.

Partijen die in opdracht van de gemeente Schagen werkzaamheden uitvoeren zijn zelf verantwoordelijk voor het voldoende instrueren van uitvoerend personeel en onderaannemers. Ook zijn zij zelf verantwoordelijk voor het tijdig en op de juiste manier uitvoeren van de voorgeschreven controles, het op de juiste wijze vastleggen van de resultaten van deze controles en het tijdig verzenden van volledig ingevulde formulieren naar de gemeente Schagen.

---

¹ Met controle wordt bedoeld het uitvoeren van metingen etc. Voorbeelden zijn meten van watertemperatuur en broedvogelcontrole.

BIJLAGE 5: Natuurwaardenkaart Schagen

BIJLAGE 6: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten

Toelichting bijlage 6:

De lijst met vogelsoorten waarvan de nesten het hele jaar door zijn beschermd is in 2009 aangepast. Deze indicatieve lijst helpt u om te bepalen of u ontheffing nodig heeft van de Flora- en faunawet en om te kijken welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn. Op het eerste deel van de lijst staan soorten met nesten die in principe jaarrond zijn beschermd. Het tweede deel bestaat uit nesten die niet jaarrond zijn beschermd (categorie 5), maar waarvan inventarisatie gewenst is. De ingevulde lijst kunt u meesturen met uw ontheffingsaanvraag voor een ruimtelijke ingreep. Komt bij uw project een vogelsoort voor die niet op de lijst staat? Vul dan de naam in onderaan de lijst. Een deskundige kan adviseren in welke categorie het nest van de vogel valt en welke maatregelen u moet nemen.

Algemene gegevens per soort						Gegevens per soort bij ruimtelijke ingreep (invullen)			
Vogels die sinds 1973 voorkomen als broedvogel in Nederland	Aantal broedparen (SOVON broedvogelAtlas 2002)	Koloniebroeder	Aanwezig in bebouwde omgeving	Aanwezig in (beschermde) natuurgebieden	Categorie vaste nesten (zie 'Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen')	Hoe groot is de kans dat de soort wordt aangetroffen tijdens het project?	Heeft de soort voldoende gelegenheid om zelfstandig een natuurlijk alternatief nest te vinden?	Is er voldoende mogelijkheid om met succes een kunstmatig alternatief nest aan te bieden?	Welke actie is mogelijk? Bijvoorbeeld: buiten de broedtijd mitigerende maatregelen treffen, ontheffing aanvragen of iets anders?
Boomvalk	750 - 1.000	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Buizerd	8.000 - 10.000	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Gierzwaluw	30.000 - 60.000	nee	ja	nee	2		ja / nee	ja / nee	
Grote gele kwikstaart	240 - 300	nee	nee	ja	3		ja / nee	ja / nee	
Havik	2000	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	

Algemene gegevens per soort						Gegevens per soort bij ruimtelijke ingreep (invullen)			
Vogels die sinds 1973 voorkomen als broedvogel in Nederland	Aantal broedparen (SOVCN broedvogel atlas 2002)	Koloniebroeder	Aanwezig in bebouwde omgeving	Aanwezig in (beschermde) natuurgebieden	Categorie vaste nesten (zie Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen)	Hoe groot is de kans dat de soort wordt aangetroffen tijdens het project?	Heeft de soort voldoende gelegenheid om zelfstandig een natuurlijk alternatief nest te vinden?	Is er voldoende mogelijkheid om met succes een kunstmatig alternatief nest aan te bieden?	Welke actie is mogelijk? Bijvoorbeeld: buiten de broedtijd mitigerende maatregelen treffen, ontheffing aanvragen of iets anders?
Huismus	500.000 – 1.000.000	ja	ja	nee	2		ja / nee	ja / nee	
Kerkuil	1750	nee	ja	nee	3		ja / nee	ja / nee	
Oehoe	3	nee	nee	ja	3		ja / nee	ja / nee	
Ooievaar	400	nee	ja	nee	3		ja / nee	ja / nee	
Ransuil	5000	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Roek	60.000 - 65.000	ja	ja	nee	2		ja / nee	ja / nee	
Slechtvalk	8 - 10	nee	ja	ja	3		ja / nee	ja / nee	
Sperwer	4500	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Steenuil	6000	nee	ja	nee	1		ja / nee	ja / nee	
Wespendief	700	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Zwarte wouw	0 - 1 (onregelmatig)	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Niet jaarrond beschermd, inventarisatie wel gewenst									
Blauwe reiger	10.000 - 13.000	ja	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Boerenzwaluw	100.000 - 200.000	nee	ja	nee	5		ja / nee	ja / nee	
Bonte vliegenvanger	14.000 - 18.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Boomklever	16.000 - 20.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Boomkruiper	80.000 - 120.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Bosuil	5000	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Brilduiker	15 - 20	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Draaihals	50 - 65	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Eidereend	8.000 - 10.000	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Ekster	40.000 - 60.000	nee	ja	nee	5		ja / nee	ja / nee	
Gekraagde roodstaart	23.000 - 30.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	

Algemene gegevens per soort		Gegevens per soort bij ruimtelijke ingreep (invullen)							
Vogels die sinds 1973 voorkomen als broedvogel in Nederland	Aantal broedparen (SOVON broedvogelAtlas 2002)	Koloniebroeder	Aanwezig in bebouwde omgeving	Aanwezig in (beschermd) natuurgebieden	Categorie vaste nesten (zie 'Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen')	Hoe groot is de kans dat de soort wordt aangetroffen tijdens het project?	Heeft de soort voldoende gelegenheid om zelfstandig een natuurlijk alternatief nest te vinden?	Is er voldoende mogelijkheid om met succes een kunstmatig alternatief nest aan te bieden?	Welke actie is mogelijk? Bijvoorbeeld: buiten de broedtijd mitigerende maatregelen treffen, ontheffing aanvragen of iets anders?
Glanskop	12.000 - 15.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Grauwe vliegenvanger	20.000 - 30.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Groene specht	6.000 - 7.500	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Grote bonte specht	55.000 - 65.000	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Hop	0 - 1	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Huiszwaluw	110.000 - 125.000	nee	ja	nee	5		ja / nee	ja / nee	
Isvogel	300 - 400	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Kleine bonte specht	4.500 - 5.500	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Kleine vliegenvanger	onregelmatig	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Koolmees	500.000 - 600.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Kortsnavelboomkruiper	75 - 100	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Oeverzwaluw	18.000 - 32.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Pimpelmees	125.000 - 200.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Raaf	60	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Ruigpootuil	1	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Spreeuw	500.000 - 900.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Tapuit	600 - 800	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Torenvalk	5.000 - 7.500	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zeearend	1	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zwarte kraai	70.000 - 100.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zwarte mees	30.000 - 40.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zwarte roodstaart	27.000 - 37.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zwarte specht	1.100 - 1.600	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	